

**YHTEISÖKASVATUKSEN TOTEUTUMINEN LASTENKODIN
TYÖNTEKIJÖIDEN NÄKÖKULMASTA**

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö
Sosionomikoulutus, Hämeenlinnan korkeakoulukeskus

Syksy 2020

Emilia Honkanen

Salla Järvelä

Tekijät	Emilia Honkanen, Salla Järvelä	Vuosi 2020
Työn nimi	Yhteisökasvatuksen toteutuminen lastenkodin työntekijöiden näkökulmasta	
Ohjaaja	Raija Koskinen	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tavoitteena oli saada esiin työntekijöiden näkemyksiä yhteisökasvatuksen toteutumisesta. Tutkimuksessa haluttiin selvittää, millaisena he kokevat yhteisökasvatuksen tilan tällä hetkellä sekä miten he sitä kehittäisivät. Työn tilaaja oli Lastenkoti Mansikkapuisto, joka on yksi Sospron lastenkodeista.

Tietoperustassa tarkasteltiin yhteisöllisyyden, yhteisökasvatuksen ja yhteisohoidon käsitteitä. Lisäksi avattiin lastensuojelun prosesseja sekä lastenkodin toimintaa ohjaavia lakeja. Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus, jonka aineisto kerättiin puolistrukturoidulla haastatteluilla kuudelta ohjaajalta. Aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja tyypittelemällä.

Tutkimustulosten mukaan työntekijät kokevat yhteisökasvatuksen tilan lastenkoti Mansikkapuistossa yleisesti ottaen hyvänä. Vahvuutena he näkevät erityisesti nuorilähtöisyyden eli sen, että nuoret otetaan mukaan kaikenlaiseen toimintaan ja heidän ajatuksiaan aidosti kuunnellaan. Haasteena he kokevat sen, kuinka saada uudet nuoret sisäistämään yhteisökasvatuksen toimintaperiaatteet ja ajatusmallit. Tähän ratkaisuehdotuksena pohdittiin vastuunuoren nimeämistä. Esiin nousi myös, että ohjaajat ovat motivoituneita toteuttamaan yhteisökasvatusta ja toivoisivatkin saavansa lisää tietoa yhteisökasvatuksesta sekä lisää aikaa toiminnan kehittämiseen työyhteisön kesken ja nuorten kanssa.

Avainsanat Yhteisökasvatus, yhteisöllisyys, lastensuojelu, lastenkoti

Sivut 45 sivua ja liitteitä 1 sivu

Authors	Emilia Honkanen, Salla Järvelä	Year 2020
Subject	Community education - viewed by staff of a children's home	
Supervisor	Raija Koskinen	

ABSTRACT

The objective of this thesis was to examine staff views on community education. The aim of the study was to discover what the employees think about the current state of community education and whether they have any ideas on how to develop it. The thesis was commissioned by Mansikkapuisto, which is one of the children's homes run by Sospro.

The theoretical background consist of the concepts of communality, community education and therapeutic community. The theoretical background also describes the child protection process and the legislation affecting the procedures of children's homes. The thesis was a qualitative study and the material was collected by semi-structured interviews with six employees. The data were analyzed by two methods: thematizing and typification.

According to the results, the employees think that the state of community education at Mansikkapuisto children's home is generally good. They think inclusiveness is their strength; they include the adolescents into all the activities and their thoughts are genuinely listened to. According to the employees, the challenge is how to help new residents to internalize the principles and mindset of community education. A proposed answer to this challenge was to appoint one adolescent to support the new resident. The answers also demonstrated that the employees are motivated to use community education. They wanted to learn more about it and wished they were given more time to develop their operating models with the work community and the adolescents.

Keywords Community education, communality, child welfare, children's home

Pages 45 pages and appendices 1 page

Sisälllys

1	Johdanto	1
2	Opinnäytetyön lähtökohdat	3
2.1	Lastenkoti Mansikkapuisto	3
2.2	Opinnäytetyön tutkimuskysymys, tarkoitus ja tavoitteet	4
3	Yhteisöllisyyden käsite.....	5
3.1	Yhteisöllisyys osana ihmiselämää	5
3.2	Yhteisöllisyys sosiaalityön ja lastensuojelun näkökulmasta	6
4	Yhteisö kasvatuksen ja hoidon tukena	7
4.1	Yhteisökasvatus käsitteenä	7
4.1.1	Yhteisökasvatuksen periaatteet.....	8
4.1.2	Yhteisökasvatuksellinen yhteisö	10
4.1.3	Aikaisempia tutkimuksia yhteisökasvatuksesta	11
4.2	Yhteisöhoito käsitteenä	12
4.2.1	Yhteisöhoitoon taustaa	13
4.2.2	Aikaisempia kansainvälisiä tutkimuksia yhteisöhoitosta	14
5	Lastensuojelun sijaishuolto	15
5.1	Lastensuojelun asiakkuus ja huostaanotto.....	15
5.2	Toimintaa ohjaava lainsäädäntö	17
5.3	Lastenkoti asumisympäristönä	18
6	Tutkimusmenetelmät	20
6.1	Aineiston hankinta haastattelemalla	20
6.2	Aineiston analyysi teemoittelun ja tyypittelyn avulla.....	21
7	Tutkimustulokset	22
7.1	Kokemukset yhteisökasvatuksen nykytilasta.....	22
7.2	Yhteisökasvatuksen vahvuudet.....	23
7.3	Yhteisökasvatuksen haasteet.....	26
7.4	Yhteisökasvatuksen kehittämisen kohteet	28
8	Johtopäätökset	30
8.1	Nuorten osallisuus ja kohtaaminen nähtiin tärkeänä.....	30
8.2	Uudet nuoret sekoittavat pakkaa	31
8.3	Tietoa tueksi ja aikaa kehittämiseen.....	33
9	Pohdinta	34
9.1	Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	34

9.2 Kehittämismahdollisuudet ja jatkotutkimus.....	37
Lähteet.....	40

Liitteet

Liite 1	Haastattelun runko
---------	--------------------

1 Johdanto

Yhteisökasvatus ei ole uusi keksintö, vaan sitä on alettu hyödyntämään esimerkiksi Jyväskylässä poikien oppilaskodissa jo vuonna 1971. Myös Haukkalan lastenpsykiatrisessa hoitolaitoksessa yhteisökasvatusta aloitettiin toteuttamaan jo vuonna 1975. (Kaipio, 1997, ss. 24, 27, 52) Pientenkin lasten kanssa voi hyödyntää yhteisökasvatusta. Esimerkiksi lahtelaisen Villa Piiparin päiväkodin yksiköissä käytetään yhteisökasvatuksen periaatteita osana varhaiskasvatusta (Lahden kaupunki, 2020). Yhteisön voimaa hyödynnetään myös päihdekuntoutusyksiköissä. Esimerkiksi Mikkeli-yhteisössä sekä Päihdesairaalassa käytetään yhteisöhoitoa päihteistä irrottautumisen tukena (VAK ry, n.d.; Päihdesairaala, n.d.). Yhteisökasvatusta on hyödynnetty Suomessa siis jo melko pitkään ja sitä on opittu soveltamaan eri asiakasryhmien kanssa.

Kaipio (1997) toteaa, että yhteisökasvatuksen avulla ihmiset voivat oppia toimimaan rakentavasti ja tasa-arvoisesti jokaista yhteisön jäsentä auttaen. Jo pientenkin lasten kanssa voi yhteisökasvatuksen keinoin vaikuttaa tehokkaammin esimerkiksi epäasiallisen käytöksen vähentämiseen, kunhan tavoitteet ovat oikeassa suhteessa lasten ikään nähden. Tulevina sosionomeina yhteisökasvatus tuntuikin tärkeältä aiheelta, koska sen avulla voi tukea monia eri asiakasryhmiä kasvamaan yhteisöllisyyteen ja vastuun ottamiseen omista asioistaan.

Toinen meistä sai tutustua yhteisökasvatukseen lastenkodissa suorittamansa harjoittelun aikana. Yhteisökasvatus vaikutti molempien mielestä kiinnostavalta ja kun tarjoutui mahdollisuus tehdä opinnäytetyötä aiheesta, päätimme tarttua tilaisuuteen perehtyä aiheeseen syvemmin. Opinnäytetyön tilaajana on Lastenkoti Mansikkapuisto, jonka toiminnassa yhteisökasvatuksellinen ajatus on ollut alusta asti mukana.

Vaikka yhteisökasvatusta on toteutettu Suomessa jo pitkään, se on kuitenkin vielä vieras menetelmä. Tällä opinnäytetyöllä halutaan tuoda menetelmälle lisää näkyvyyttä, jotta tieto menetelmästä saavuttaisi useampia ammattilaisia. Opinnäytetyö on luonteeltaan kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimuksen tietoperustassa avataan yhteisöllisyyttä, yhteisökasvatusta ja -hoitoa sekä lastensuojelun sijaishuoltoa. Aineisto kerättiin haastattelemalla työntekijöitä puolistrukturoiduilla yksilöhaastatteluilla, minkä jälkeen

kerätty aineisto analysoitiin teemoittelemalla ja tyypittelemällä. Tarkoituksena tässä tutkimuksessa on saada vastauksia siihen, miten yhteisökasvatus toteutuu Lastenkoti Mansikkapuistossa, millaisena työntekijät kokevat yhteisökasvatuksen tällä hetkellä ja millä tavoin he mahdollisesti toimintaa kehittäisivät.

2 Opinnäytetyön lähtökohdat

Opinnäytetyön aihe syntyi yhdessä tilaajan kanssa, jonka toinen meistä tiesi ennestään sosionomiopintojen työharjoittelusta. Tilaaja toivoi aiheen käsittelevän heille ajankohtaista yhteisökasvatusta. Lastenkoti Mansikkapuistossa toteutettiin vuonna 2019 yhteisökasvatuksen kehittämistä koskeva hanke (Sospro, 2019b). Menetelmän tutkiminen lastenkodissa, sen mahdollisuuksineen ja haasteineen, kiinnosti meitä molempia ja päätimme selvittää, miten se toteutuu tällaisessa ympäristössä. Lastenkoti Mansikkapuiston työntekijöillä on kokemusta yhteisökasvatuksen menetelmästä ja sen käytäntöjä on jo mukana heidän arjessaan. Siksi tuntui mielekkäältä tutkia aihetta työntekijöiden näkökulmasta. Tässä luvussa esitellään tilaaja ja yhteisökasvatuksen kehittämishanke. Lisäksi avataan opinnäytetyön tutkimuskysymys, tarkoitus ja tavoitteet. Jatkossa Lastenkoti Mansikkapuistosta käytetään raportissa myös nimitystä Mansikkapuisto tai lastenkoti.

2.1 Lastenkoti Mansikkapuisto

Opinnäytetyön tilaajana on Hämeenlinnassa sijaitseva Lastenkoti Mansikkapuisto, joka on lastensuojelun sijaishuollon perusyksikkö. Se on perustettu vuonna 1996. Lastenkoti on seitsemänpaikkainen, 15–18-vuotiaille nuorille tarkoitettu, lastensuojelun asumismuoto. (Sospro, 2018b) Lastenkodissa työskentelee kuusi ohjaajaa, vastaava ohjaaja sekä yksikön johtaja. Mansikkapuiston toiminta-ajatuksena on hoitaa, kasvattaa ja huolehtia nuoresta tämän sijoituksen aikana sekä auttaa nuorta sijoituksen loppuvaiheessa uuteen elämänvaiheeseen siirtymisessä. Työssä uskotaan strukturoivaan ja korjaavaan arjen kasvattavaan vaikutukseen. Lisäksi yhteiset kokemukset ja elämykset sekä yksilö-, yhteisö- ja perhetyö ovat nuoren kasvua edistäviä työmuotoja Mansikkapuistossa. (Lastenkoti Mansikkapuisto, 2020)

Marraskuun 2017 aikana Mansikkapuisto liitettiin osaksi Sosprota yhdeksi lastenkotiyksiköksi. Sospro tuottaa eri puolilla Suomea sijais- ja jälkihuollon palveluita sekä avopalveluita. Tällä hetkellä Sospro toimii Kanta-Hämeen, Pirkanmaan, Varsinaissuomen, Eteläpohjanmaan sekä Satakunnan alueella. Sospron tavoitteena on tehdä laadukasta ja kehittävää lastensuojelutyötä. Toiminnan perustana ovat neljä keskeistä arvoa; rohkeus, yksilöllisyys, osallisuus ja luottamus. (Sospro, 2018c)

Mansikkapuiston toiminnan teoreettisena viitekehystenä on alusta asti ollut yhteisökasvatus, joten lastenkodilla on jo arjessa mukana yhteisökasvatuksellisia menetelmiä. Teoreettinen viitekehys tarkoittaa tässä yhteydessä näkökantaa, joka ohjaa työskentelyä lastenkodin arjessa (Alasuutari, 2011, s. 79). Mansikkapuistossa yhteisökasvatuksellisenä ajatuksena on, että yhteisö kasvattaa nuorta, kun nuori kokee olevansa osa yhteisöä ja saa siltä palautetta sekä tukea. Osallisuuden syntymiseksi jokaisen nuoren täytyy olla tietoinen sekä yhteisön olemassaolosta että itsestään. Jokainen nuori kuuluu osaksi yhteisöä ja voi vaikuttaa siihen. (Sospro, 2019b) Ohjaajien rooli lastenkodin yhteisössä on kulkea nuoren rinnalla neuvoen, opastaen ja tukien tasavertaisena kumppanina, mutta kuitenkin aikuisen asemassa (Sospro, 2019a).

Mansikkapuistossa toteutettiin 26.3.–19.11.2019 yhteisökasvatusta sekä sen toimintatapojen ja mittaamisen kehittämistä koskeva hanke, johon osallistuivat lastenkodin kaikki työntekijät sekä nuoret. Hankkeen yhteistyökumppaneina olivat Hämeen ammattikorkeakoulu sekä Vaikuttava Yritys Oy ja rahoittajana toimi Hämeen ELY-keskus. Kehittämishankkeen myötä lastenkodin yhteisöllisen kasvatuksen toimintatavat syventyivät ja työntekijät saivat valmiuksia soveltaa sekä työstää yhteisökasvatuksen periaatteita ja sen toimintatapoja työssään. Mansikkapuiston nuoret olivat mukana hankkeen järjestämissä koulutuspäivissä, mikä osaltaan tuki nuorilähtöistä toimintaa yhteisökasvatuksellisten toimintatapojen kehittämisessä. (Sospro, 2019b)

2.2 Opinnäytetyön tutkimuskysymys, tarkoitus ja tavoitteet

Tässä opinnäytetyössä tutkimuskysymyksenä on: ”Miten yhteisökasvatus toteutuu Lastenkoti Mansikkapuistossa työntekijöiden näkökulmasta?”. Tarkoituksena on saada vastauksia tähän kysymykseen haastattelemalla työntekijöitä heidän kokemuksistaan. Tavoitteena on saada vastauksia siihen, mitä positiivista yhteisökasvatus on antanut ja mitä asioita voisi mahdollisesti vielä kehittää sen osalta. Tutkimuksen lähtökohtana oletetaan, että työntekijöillä on jonkinlainen ymmärrys siitä, mitä yhteisökasvatus on. Lisäksi oletetaan, että yhteisökasvatus näkyy jo käytännössä heidän työssään ja että työntekijät ovat myös itse tietoisia siitä. Oletuksena on myös, että yhteisökasvatuksen toteutumiseen lastenkotiympäristössä liittyy sekä vahvuuksina että haasteina nähtäviä tekijöitä.

Opinnäytetyön tavoitteena on, että työn tilaaja saa tietoa työntekijöiden näkökulmasta yhteisökasvatuksen toteutumisesta ja voi mahdollisesti hyödyntää tuloksia myöhemmin kehittämistyössä. Tavoitteena on myös tuottaa lisää tutkimusaineistoa ja näkyvyyttä yhteisökasvatukselle sekä sen viitekehykselle lastenkodin ympäristössä. Lisäksi tavoitteena on, että tutkimuksen tekijöinä syvennämme tietämystämme yhteisökasvatuksesta sekä sen käyttömahdollisuuksista erilaisten asiakasryhmien kanssa sekä kasvamme ammatillisesti opinnäytetyöprosessin myötä.

3 Yhteisöllisyyden käsite

Yhtenä keskeisenä käsitteenä tässä opinnäytetyössä on yhteisöllisyys, joka on oleellista avata, ennen kuin määritellään yhteisökasvatus, jonka taustalla on yhteisöllisyyden myönteinen vaikutus. Yhteisöllisyyden käsitettä määritellään ensin osana ihmisen elämää, kasvua ja kehitystä. Tämän jälkeen yhteisöllisyyttä käsitellään sosiaalityön näkökulmasta ja lastensuojelun historian kautta. Jälkimmäisten näkökulmien tarkastelut linkittävät yhteisöllisyyden käsitteen tiiviimmin sosionomin koulutukseen ja opinnäytetyön aiheeseen.

3.1 Yhteisöllisyys osana ihmiselämää

Monimerkityksellinen yhteisöllisyys on osa ihmisen elämää ja ihmisyyttä. Sen ydin on erityisesti sosiaalisessa ja ihmiseksi kasvamisessa. Yhteisöllisyys liittää ihmisiä yhteen, mahdollistaa kohtaamisia, kuulluksi tulemistä, solidaarisuutta, luottamusta sekä osallisuutta ja on yksilöllisesti koettu asia. Parhaimmillaan yhteisöllisyys ja siihen kuuluva yhteisö on positiivista ja sosiaalista pääomaa, joka antaa ihmiselle voimavaroja. Yhteisöllisyydestä haetaan ratkaisuja myös yksilön ja yhteiskunnan ongelmiin. Yhteisöt toimivat ihmisille myös vaikuttamisen areenoina päätöksenteossa ja suhtautumistavoissa tarjoten samalla päämääriä, arvoja ja normeja. (Kostamo-Pääkkö, Väyrynen ja Ojaniemi, 2015, ss. 7, 321–323)

Murto (2013, ss. 16–17) on tarkastellut teoksessaan ”Terapeuttinen yhteisö” mitä seuraa siitä, kun ihminen kasvaa ihmisyyhteisön ulkopuolella. Esimerkkinä hän antaa 1990-luvulla löydetyn 8-vuotiaan Oksana Malajan, joka oli elänyt siihen asti elämäänsä koirien kanssa ja näin ollen kulki nelinkontin, haukkui ja nuuhki ruokaansa. Malajanille oli kehittyneet tietyt aistit kuten kuulo-, näkö- ja hajuaisti tavanomaista paremmiksi. Hänen oli erityisen vaikea

sopeutua ihmisten elämään, sillä hänellä ei ollut juuri kokemusta ihmisyhteisössä kasvamisesta. Vaikka edellä kuvattu esimerkki onkin äärimmäinen, niin tutkimusten mukaan kasvuyhteisöjen laadulla kuten perheellä, koululla tai laitoksella on merkittävä vaikutus yksilön käyttäytymisen ja persoonallisuuden kehittymiseen pidemmällä aikavälillä.

3.2 Yhteisöllisyys sosiaalityön ja lastensuojelun näkökulmasta

Myös sosiaalityön näkökulmasta yhteisöllisyydestä haetaan ratkaisuja asiakkaiden kanssa työskentelyyn. Nykypäivänä yhteisöllisyyden nähdään vähentyneen, sen jäädessä itsekeskeisyyden ja yksilöllisyyden tavoittelun varjoon (Murto, 2013, s. 9). Yksi sosiaalityön suuntauksista onkin yhteisösosiaalityö, jossa asiakassuhde perustuu tasavertaiseen kumppanuussuhteeseen ja asiakkaat ovat toistensa vertaisia (Pohjola, 2015, s. 29).

Sama ajatus on myös yhteisökasvatuksen taustalla. Sosiaalityössä voidaan nostaa esille erilaisia ryhmiä, joissa hyödynnetään yhteisöllisyyttä, kuten terapeuttiset ja kasvatukselliset ryhmät sekä vapaaehtoistyöjärjestöt. Vaikka yhteisöllisyyttä hyödynnetäänkin sosiaalityössä, Pohjolan (2015, ss. 27, 31) mukaan sitä voitaisiin hyödyntää Suomessa huomattavasti enemmän ja kohdentaa laajempiin ihmisryhmiin vaikuttavamman toiminnan aikaansaamiseksi. Yhteisöllisyydestä toivotaan löytyvän ratkaisuja ja ennaltaehkäiseviä keinoja muun muassa nuorten syrjäytymiseen, vanhusten yksinäisyyteen sekä kasvatuksellisiin pulmiin (Murto, 2013, s. 9).

Yhteisöllisyyden monimerkityksellisyyttä ja negatiivisia kasvoja ei tule unohtaa, kun käsitettä tarkastellaan sosiaalityön näkökulmasta. Yhteisöllisyys voi olla äärimmillään ahtauttavaa tai jopa pakottavaa yhteisöllisyyttä. Yhteisöt voivat olla hyväksikäytettäviä ja luoda kielteistä suhtautumista tiettyjä ihmisryhmiä kuten asunnottomia tai päihdekuntoutujia kohtaan. Myönteisen yhteisöllisyyden ylläpitäminen vaatii jatkuvaa tarkastelua ja tarvittaessa positiivisten piirteiden kuten solidaarisuuden ja luottamuksen uudelleen luomista ja vahvistamista (Kostamo-Pääkkö ym., 2015, ss. 321, 323; Pohjola, 2015, ss. 25, 27).

Sosiaalityön professori Harrikari (2015, s. 75) kuvaa lastensuojelun laitostyön yhteisöllisyyden kehittyneen erityisesti 1950-luvulta lähtien. Suunta on ollut rankaisevista, häpäisevistä ja ryhmän painetta hyödyntävistä menetelmistä sekä massakasvatuksesta kohti

yksilöllisempiä ja perheenomaisempia laitostyön menetelmiä. Vuoteen 2007 tultaessa lastensuojelulaki uudistui kokonaisvaltaisesti, mikä toi vahvempaa pohjaa yhteisöllisille toimintatavoille. Yhteisöllisyydelle laitosympäristössä tuo nykypäivänä haasteita monet tämän ajan uudet ongelmat, joissa joudutaan työskentelemään lain harmaalla alueella kuten pikahuumetestien ja valvontakameroiden käytössä. (Harrikari, 2015, ss. 63–75)

4 Yhteisö kasvatuksen ja hoidon tukena

Kansalaisyhteiskunta-sivustolla (n.d.) kerrotaan Lehtosen (1990) kirjoittaneen, että yhteisö muodostuu ihmisistä, joilla on jokin yhteinen tavoite. Yhteisön tavoitteet päätetään yhdessä, jotta jokainen voi niihin sitoutua ja yhteisön toiminnan tulisi ylipäättään olla tasa-arvoista. Yhteisön toimintaan sitoutumisen perustana on yksilöiden oma halu sitoutua. Kaipio (1997, ss. 28–29) kuvaakin kirjassaan, että kun Jyväskylän kaupungin poikien oppilaskodissa alettiin siirtyä yhteisökasvatukseen, todettiin poikien vapaaehtoisuuden olevan merkittävä osa yhteisökasvatuksen onnistumista.

Tässä luvussa avataan yhteisökasvatuksen käsitettä, esitellään yhteisökasvatuksen periaatteita ja aiempia tutkimuksia yhteisökasvatukseen liittyen. Lisäksi määritellään yhteisökasvatukseen tiiviisti nivoutuvaa yhteishoidon käsitettä ja esitellään sitä koskevia tutkimuksia.

4.1 Yhteisökasvatus käsitteenä

Suomessa yhteisökasvatuksen menetelmän tunnetut kehittäjät ovat kasvatustieteiden tohtori Kalevi Kaipio ja psykologi Kari Murto. He ovat kehittäneet menetelmää 1970-luvulta lähtien vaihtoehtoisena kasvatuskeinona oppilaitoksiin ja muihin yhteisöihin, joissa ilmenee väkivaltaista häiriökäyttäytymistä. Molemmat kehittäjät ovat kirjoittaneet useita teoksia aiheesta. (Nuoperi, n.d.)

Yhteisökasvatuksen lähtökohtana on, että yhteisön käyttäytyminen, toiminnan periaatteet ja käytännöt muuttuvat samalla kun yhteisö ja ympäröivä yhteiskunta muuttuu. Yhteisön jäsenet luovat yhdessä toimintansa yksilöllistä perustaa, jossa on sääntöjä ja normeja. Yhtenä normina on esimerkiksi säännöllisesti toteutettava yhteisökokous, johon kaikki

jäsenet osallistuvat. Koko yhteisön on tarkoitus sitoutua niihin vertaisryhmänä ja kunnioittaa yhdessä tehtyjä säädöksiä. Yhteisö siis korjaa itseään jatkuvasti, joten sitä voidaan verrata myös jatkuvasti käynnissä olevaksi luovaksi prosessiksi. (Murto, 2013, ss. 15, 29) Kaipio ja Murto (1980, ss. 17–30) kuvaavat yhteisökasvatuksen tavoitteina olevan muun muassa edistää yksilön kasvua ja kehitystä itseensä luottavaksi, yhteistyökykyiseksi, vastuuntuntoiseksi ja luovaksi ihmiseksi.

4.1.1 Yhteisökasvatuksen periaatteet

Kaipio (1997, ss. 58, 75–76) esittelee kirjassaan yhteisökasvatukseen kuuluvat yhteisön luomat periaatteet, jotka toimivat toiminnan tavoitteina. Periaatteet päätetään yhteisökasvatuksen viitekehyksen mukaisesti tasa-arvoisesti jokaista yhteisön jäsentä kuunnellen. Seuraavaksi avataan hieman Kaipion luettelemia yhteisökasvatuksen periaatteita, joita kukin yhteisö voi hänen mukaansa kuitenkin muokata omista lähtökohdistaan ja tarpeistaan käsin.

Tasa-arvo tuo yhteisön jäsenille oikeuksia, mutta myös velvollisuuksia. Jotta jokainen voisi saada yhteisökasvatukseen liittyvän demokratian tuomat oikeudet, on oltava valmis myös osallistumaan aktiivisesti yhteiseen toimintaan. Lastenkotiympäristössä aikuisten tehtävä on huolehtia siitä, että lapset ja nuoret kasvavat ymmärtämään omat oikeutensa sekä vastuunsa. Tasa-arvon korostamiseksi lapset voivat vuorostaan johtaa aikuisia esimerkiksi jonkin leikin muodossa. Yhteisöllisyyden periaate luo yhteisöstä tiiviimmän, ja se luodaan tekemällä asioita yhdessä sekä päättämällä yhteisönä erilaisista asioista ja tavoitteista. (Kaipio, 1997, ss. 58–60)

Terveen järjen periaate tarkoittaa sitä, että yhteisön on päätöksiä tehdessään oltava varmoja niiden tarpeellisuudesta yhteisten päämäärien kannalta. Päätösten on myös oltava hyvin perusteltuja, eikä mitään toimintatapaa tulisi noudattaa vain sen vuoksi, että aina ennenkin on niin toimittu. Nimensä mukaisesti terveän järjen periaatteessa mietitään asioita arkijärjen pohjalta. Asioista ei siis tehdä liian monimutkaisia, koska kaikkien tulisi ymmärtää, että esimerkiksi toisen ihmisen potkiminen ei ole oikein. (Kaipio, 1997, ss. 60–61)

Avoimuuden ja rehellisyyden periaatteella pyritään siihen, että kaikkien on mukava elää yhteisössä. Kun yhteisössä saavutetaan avoimuus ja rehellisyys, voivat kaikki sen jäsenet olla täysin omia itsejään mitään esittämättä ja kaikenlaiset ristiriidat voidaan selvittää heti, jolloin ne eivät ehdi huonontaa sosiaalisia suhteita. On myös oleellista, että kaikki tieto, intimizeettisuoja huomioiden, tulee jokaisen yhteisön jäsenen tietoon. Jos jotain asiaa pidetään vain tiettyjen ihmisten tiedossa, se luo helposti yhteisökasvatuksessa ei-toivottuja valta-asetelmia. (Kaipio, 1997, ss. 61–65)

Ehdottoman oikeudenmukaisuuden periaate on tärkeä, jotta yhteisö voisi saavuttaa päämääränsä. Lastenkodissa eivät aikuisten päätökset voi perustua mielivaltaisuuteen, ja kaikilla onkin yhteisössä oikeus kyseenalaistaa päätösten oikeudenmukaisuus. Tämä periaate myös opettaa yhteisön jäseniä pitämään heikoimpien puolta, jotta oikeudenmukaisuus toteutuu kaikkien kohdalla. (Kaipio, 1997, ss. 65–66)

Luottamuksen periaatteen lähtökohtana on, että voidakseen itse uskoa olevansa luotettava, on muiden tarjottava henkilölle mahdollisuus osoittaa olevansa luottamuksen arvoinen. Sinisilmäinen ei tarvitse kuitenkaan olla ja jos luottamus petetään, käsitellään se yhteisökokouksessa. Joidenkin kohdalla voi luottamuksen osoittamisessa olla erityisen suuri riski pettymykseen, mutta toisaalta onnistuessaan voi riskinotto olla erityisen kannattavaa. (Kaipio, 1997, s. 67)

Fyysinen ja psyykinen koskemattomuus on jokaiselle ihmiselle kuuluva oikeus, jonka tärkeyttä myöskään yhteisökasvatuksen periaatteena ei voi kylliksi korostaa. Kaikkien yhteisön jäsenten on tärkeää ymmärtää, että väkivalta ei ratkaise yhtäkään ongelmaa. Myöskään nimittelyä ei pidä sallia. Lasten kanssa on käytävä läpi nimittelysanojen merkitys, jotta he voivat ymmärtää, minkä vuoksi loukkaavat sanoillaan toista. (Kaipio, 1997, ss. 71–75)

4.1.2 Yhteisökasvatuksellinen yhteisö

Yhteisökasvatuksellinen yhteisö muodostuu asiakasyhteisön ja henkilöstöyhteisön yhteisvaikutuksesta ja sen arviointi perustuu näiden kahden yhteisön eri kehitystasoihin. Asiakasyhteisön neljä kehitystasoa järjestyksessä ovat hajanainen joukko vailla yhteistä normistoa ja yhteisiä tavoitteita, ulkonaisesti yhtenäinen yhteisö, sosiaalinen yhteisö sekä yhteisökasvatuksellinen yhteisö. Henkilöstöyhteisön eri kehitystasoja kuvaavat johtajakeskeinen hajanainen henkilöstöyhteisö, ulkonaisesti yhtenäinen henkilöstöyhteisö, yhteisölliseen vastuuseen sitoutunut johtaja ja henkilökunta sekä avoin ja omaa toimintaa tutkiva ja kehittävä henkilöstöyhteisö. Jos henkilöstöyhteisö on aina yhden kehitystason korkeammalla asiakasyhteisöä, yhteisökasvatukselliset tavoitteet saavutetaan paremmin. Myös asiakasyhteisön kehitystasolla on ratkaiseva merkitys tavoitteisiin. (Murto, 2013, ss. 72–76)

Murto (2013, s. 75) on kuvannut yhteisökasvatuksellista yhteisöä sellaiseksi, jossa asiakkaiden ja henkilöstön välillä vallitsee avoimuus ja luottamus. Yhteisön sääntöjä vastaan tehdyt rikkeet pystytään käsittelemään yhteisön kesken rakentavasti ja ne käsitellään rangaistusasteikon mukaisesti. Esimerkiksi uusille yhteisön jäsenille rangaistus voi olla vakava puhuttelu tai varoitus yhteisökokouksessa, sillä he eivät vielä tunne yhteisön sääntöjä ja niiden pitävyyttä niin kuin vanhemmat yhteisön jäsenet. Yhteisössä uskotaan asiakkaan oppimiseen sekä kehittymiseen. Vanhemmilta jäseniltä rikkomukset nähdään vakavampana yhteisön luottamuksen pettämisenä.

Asiakkaiden ja henkilöstön käyttäytymisen normit ja päämäärät ovat suurimmilta osin samat. Valta ja vastuu sekä työtehtävät jakautuvat tasaisesti yhteisökasvatuksellisessa yhteisössä. (Murto, 2013, s. 75) Hyvä kasvatusyhteisö kykenee myös herkemmin havainnoimaan, ymmärtämään ja arvioimaan eri kasvatustilanteita yksilöiden omien todellisuuskäsitysten pohjalta ja vastaamaan yksilöllisiin kasvatustarpeisiin (Kaipio, 1999, s. 195). Henkilöstöyhteisössä käsitys yhteisökasvatuksellisista toimintaperiaatteista on mahdollisimman yhteneväistä, jolloin sen toiminta on myös saumatonta. Jatkuvaa keskustelua ja arviointia toimintaperiaatteista on tärkeää pitää yllä työntekijöiden kesken. (Murto, 2013, s. 76)

Siinä missä uusien yhteisöjen haasteena on konfliktien sietäminen ja käsittely, niin vanhempiin yhteisöihin on jo rakentunut vankempi perusta niistä selviytymiselle. Vanhemmissa yhteisöissä haasteena on puolestaan oma-aloitteisuuden ja valppauden heikentyminen rutinoitumisen myötä. Tämä voi aiheuttaa rakenteiden rapautumista ja liian hidasta reagoimista mahdollisille yhteisön taantumisen merkeille. (Murto, 2013, s. 78)

Lastensuojelulaki asettaa omat haasteensa yhteisökasvatukseen toteuttamiseen lastenkodin ympäristössä, sillä asiakkaiden tietoja koskee salassapitovelvollisuus (THL, n.d.a). Esimerkiksi asiakkaan tekemiä rikkomuksia yhteisön sääntöjä vastaan ei voida käsitellä yleisesti yhteisön kesken ilman asiakkaan antamaa lupaa tähän.

4.1.3 Aikaisempia tutkimuksia yhteisökasvatuksesta

Yhteisökasvatusta lastenkodin ympäristössä on tutkittu muutamissa ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöissä. Virkkusen (2018, ss. 2, 53) osallistuvan toimintatutkimuksen tavoitteena oli kehittää lastensuojelulaitoksen arkea. Hän keräsi aineistoa ryhmäkeskusteluiden ja teemahaastattelujen avulla. Tutkimuksessa vahvistui lasten osallisuuden mahdollistamisen tärkeys. Lasten tulee kokea voivansa vaikuttaa arjen suunnitteluun ja yhteisön kehittämiseen. Tärkeänä koettiin myös hyvän keskusteluyhteyden luominen lasten ja aikuisten välille. Hynynen (2011, ss. 2, 45–48) on tutkinut ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössään sitä, kuinka yhteisöllisyyttä ja nuorten osallisuutta voisi nuorisokodissa kehittää. Hän keräsi laadulliseen tutkimukseensa aineistoaan fokusryhmäkeskusteluilla. Tutkimuksen pohjalta päätettiin yhteistä toimintaa alkaa järjestää nuorten ajatusten pohjalta ja näin antaa nuorille paremmat mahdollisuudet vaikuttaa arkeensa. Nuorisokodilla päätettiin myös alkaa palkitsemaan nuoria hyvästä käytöksestä ja toisaalta vastuuttaa huonosta käytöksestä. Avointa keskusteluyhteyttä pidettiin tiiviin yhteisön ja osallisuuden perustana.

Mannisenmäen pro gradu -tutkielmassa (2012, ss. 43–44) yhteisökasvatusta on tutkittu koulumaailmassa opettajien näkökulmasta. Hän selvittää laadullisessa tutkimuksessaan luokanopettajien ajatuksia yhteisökasvatuksesta sekä sen metodeista opetustyössä. Yleisesti ottaen kyselyyn vastanneet kokivat yhteisökasvatuksen myönteisenä kasvatukseen vastaamaan joltain osin tämänhetkisiin yhteiskunnan kasvatuksellisiin haasteisiin. Esille nousivat myös myönteisten vaikutusten mahdollisuudet opiskelijoiden motivaatioon,

vastuuntuntoon, sitoutumiseen, vuorovaikutustaitojen kehittymiseen sekä itsetuntoon. Haasteina luokanopettajat näkivät yhteisökasvatuksen metodien käyttöönoton vievän aikaa heidän työstään sekä vallan ja vastuun tasaisen jakautumisen hieman arveluttavana koulumaailmassa.

Eniten tutkimuksia yhteisökasvatuksesta on tehty päihdekuntoutujien asiakasryhmässä. Hännikäinen-Uutela (2004, ss. 21–23, 206) on tutkinut yhteisökasvatusta huumeriippuvaisten kuntoutuksessa. Hän keräsi laadulliseen tutkimukseensa aineistoa Mikkeli-yhteisön 43 asiakkaalta etnografian avulla. Kaikki Mikkeli-yhteisön asiakkaat ovat 18-vuotta täyttäneitä ja huumeriippuvaisia. Tutkimuksessa todettiin yhteisökasvatuksen antavan kuntoutujille tukea päihteettömän elämän rakentamisessa. Yhteisössä kuntoutujien on mahdollista harjoitella taitoja, joita he tulevat yhteiskunnassa pärjätäkseen tarvitsemaan. Myös Viholainen (2003, s. 2) on tutkinut yhteisökasvatuksen merkitystä huumeriippuvaisten kuntoutuksessa. Hän selvitti narratiivisen tapaustutkimuksen avulla naisten kokemuksia yhteisökasvatuksellisesta hoidosta. Yhteisökasvatuksen malli antoi naisille tasavertaisuuden kokemuksen suhteessa miehiin ja erityisesti vertaisryhmän sekä ryhmätoiminnan todettiin tukevan päihteettömän elämän aloittamista.

4.2 Yhteisöhoito käsitteenä

Murto (2013, s. 9) on kirjoittanut yhteisökasvatuksen lisäksi myös yhteisöhoidosta ja määritellyt tarkemmin, mitä se tarkoittaa. Myös Kaipio (2009, ss. 63–64) on kirjoittanut yhteisöhoidosta ja yhteisökasvatuksesta sekä tarkastellut niitä osittain samoina menetelminä, joilla on yhteisiä käytäntöjä. Käsitteet nivoutuvat jossain määrin toisiinsa, minkä vuoksi myös yhteisöhoidon käsite avataan opinnäytetyössä. Yhteisöhoidon käsite on toisella nimellä tunnettuna terapeutin yhteisö (Murto, 2013, s. 9). Luvussa esitellään myös kansainvälisiä tutkimuksia, sillä yhteisöhoidosta niitä löytyi yhteisökasvatusta enemmän.

4.2.1 Yhteisöhoidon taustaa

Yhteisöhoidon määritellään syntyneen ennen yhteisökasvatusta jo 1800-luvun taitteessa, jolloin mielisairauteen ja mielisairaisiin suhtautuminen alkoi muuttua merkittäväällä tavalla inhimillisemmäksi. Murron (1997, s. 13) mukaan Kennard (1983) kuvaa kirjassaan englantilaisen William Tuken vuonna 1792 perustaman 30-paikkaisen mielisairauksien hoitoon erikoistuneen hoitolaitoksen toimintaa. Hoitolaitos oli edelläkävijä siinä, että mielisairaitakin voitiin alkaa hoitaa ja tarjota heille kunnollista asuntoa, mieluisaa työtä sekä inhimillistä kohtelua. Vuonna 1798 ranskalainen Philippe Pinel poisti kahleiden käytön pariisilaisista sairaaloista mielisairaiden hoidossa. (Murto, 2013, ss. 9–10; Murto, 1997, ss. 13–14)

Myöhemmin nämä tapahtumat ovat vaikuttaneet ratkaisevasti psyykkisen hoidon kehittymiseen. Esimerkiksi Englantiin astui voimaan laki, jonka mukaan sen jokaisen piirikunnan tuli perustaa vastaavanlainen hoitolaitos, kuin minkä Tuke oli perustanut. (Murto, 2013, s. 10; Murto, 1997, s. 14) Murron (1997, s. 25) mukaan Kennard (1983) määrittelee psykiatri Maxwell Jonesin olevan varsinainen terapeuttisen yhteisön kehittäjä Iso-Britanniassa sekä Yhdysvalloissa 1900-luvulla.

Murto (1997, s. 13) määrittää yhteisöhoitossa olevan niin hoidollisia, kasvatuksellisia kuin kuntoutuksellisiakin tavoitteita. Yhteisöhoitossa kaikella yhteisön tietoisella käyttäytymisellä on merkitystä, jotta jäsenet voivat nämä tavoitteet saavuttaa. Yhteisöhoitomuotoon kuuluvat säännöllisesti tapahtuvat yhteisökokoukset, erilaiset työtehtävät sekä terapiaryhmät. Vaikka yhteisöhoito on alkujaan kehittynyt mielisairaiden hoitomuodoksi, sitä käytetään etenkin päihdeongelmista kärsivien kuntoutusmenetelmänä. Menetelmää käytetään myös niiden asiakasryhmien kanssa, joiden kanssa tarvitaan yhteisöhoidon mukaista uudelleen kasvatusta, kuten vankien kanssa. (Murto, 1997, ss. 13–14, 47, 113, 239) Yhteisökasvatusta on käytetty etenkin erilaisten perhe- ja kasvatusyhteisöjen parissa (Murto, 1997, s. 189).

Kaipio (2009, ss. 63–64) on kuvannut yhteisöhoidon ja -kasvatuksen menetelmää eri yhteisöjen yhteistyönä luomien ydinstandardien avulla. Yhteisöt kuuluvat Community of Communities -verkostoon. Sen tarkoituksena on kehittää laatustandardeihin perustuen

yhteisöjä, jotka ovat yhteisöhoidollisia tai -kasvatuksellisia. Ydinstandardeja, jotka kuvaavat sekä yhteisöhoidon, että -kasvatuksen käytäntöjä ovat muun muassa kaikkien yhteisön jäsenten ymmärtämät selkeät säännöt ja rajat, säännölliset kokoontumiset ja yhteinen ajanvietto, jäsenten eritasoiset vastuuroolit yhteisössä, sekä yhteisön jäsenten mahdollisuus vaikuttaa jollain tapaa uusien työntekijöiden valintaan. Yhteisön jäsenet ovat mukana uuden asiakkaan yhteisöön liittymisessä, sekä lähtevien asiakkaiden jatkosuunnitelman tekemisessä. Yhteisö on turvallinen ja siinä siedetään häiriökäyttäytymistä sekä eri tunteiden ilmaisemista. Laatustandardeja uudistetaan vuosittain.

4.2.2 Aikaisempia kansainvälisiä tutkimuksia yhteisöhoidosta

Maxwell Jones on perustanut vuonna 1947 Lontooseen Henderson Hospital -nimisen sairaalan, joka on toiminut terapeuttisen yhteisön tienraivaajana ja kehittäjänä Iso-Britanniassa. Hendersonin terapeuttisesta yhteisöstä on tehty useita tutkimuksia. (Warren & Norton, 2018, ss. 133–135, 138–139) Murron (1997, s. 47) mukaan Rapoport (1960) ja Whiteley (1970) ovat 50- ja 60-luvuilla tehneet seurantatutkimukset, jotka olivat 1–3 vuoden mittaisia. Tulokset osoittivat yhtäpitävästi, että 40 % potilaista hyötyi hoidosta ilman, että olisivat joutuneet vankilaan tai mielisairaalaan hoidon jälkeen.

Murron (1997, ss. 47–48) mukaan Norris (1983) on tutkinut vuosina 1977–1982 Hendersonin terapeuttisen yhteisöhoidon tuloksellisuutta vertaamalla tuloksia jälkihoitoasuntolan sekä nuorisokeskuksen tuloksiin. Tutkimus tehtiin vähintään kuukauden verran yhteisöhoidossa olleille asiakkaille. Asiakkaiden häiriöt olivat merkittävästi vakavampia kuin jälkihoitoasuntolan ja nuorisokodin asiakkaiden. Norrisin tutkimuksessa tarkasteltiin muun muassa asiakkaiden itsearvostusta. Hendersonin tuloksissa asiakkaiden itsearvostus oli noussut 43 %, kun jälkihoitoasuntolassa luku oli 27 % ja nuorisokeskuksessa 24 %. Myös hoidon pituudella arvioitiin olevan myönteinen yhteys asiakkaiden saamiin hyötyihin.

Kaipio (2009, ss. 62–63) kuvaa 1990-luvun amerikkalaista DATOS-tutkimusta, jossa yhteisöhoidolla on saatu tilastollisesti merkittäviä tuloksia päihdehoidossa. Tutkimuksessa oli seurattu liki 700 asiakkaalla tapahtuneita muutoksia ennen pitkää hoitojaksoa yhteisöhoidossa ja vuosi hoidon päättymisen jälkeen. Kohderyhmän muutoksina oli havaittu muun muassa rikollisuuden vähentyneen 16 %:iin 41 %:sta sekä itsemurha-ajatusten

vähentyneen 13 %:iin 24 %:sta. Päihteiden käytössä esimerkiksi alkoholi oli vähentynyt 19 %:iin 40 %:sta ja kokaiini 22 %:iin 66 %:sta käyttäjillä. Työllistyminen oli lisääntynyt 77 %:sta 88 %:iin.

5 Lastensuojelun sijaishuolto

Vuoden 2019 aikana tehtiin lastensuojeluilmoituksia kaikkiaan 85 746 lapsesta.

Lastensuojeluilmoitusten kokonaismäärä on kuitenkin suurempi, koska joistain lapsista on tehty useampia lastensuojeluilmoituksia. Lastensuojelun avohuollon palveluiden piirissä oli asiakkaita 52 858 vuonna 2019. Sijaishuollon puolella asiakkaina oli 18 928 lasta. Vuoteen 2018 verrattuna, oli avohuollon asiakkaiden määrä hieman vähentynyt ja sijaishuollon asiakkaiden määrä lisääntynyt. (THL, 2020b) Lastensuojelu koskee siis Suomessa monia lapsia ja näiden perheitä. Tässä luvussa käsitellään ensin lastensuojelun asiakkuuden alkamista ja huostaanoton prosessia. Tämän jälkeen avataan lastenkotien toimintaa ohjaavaa lainsäädäntöä ja lopuksi perehdytään yleisesti lastenkotiin asumisympäristönä. Vaikka tutkimuksen tilaajana olevassa lastenkodissa kaikki asukkaat ovat nuoria, käytetään tässä luvussa käsitettä lapsi, koska se kuvaa kokonaisvaltaisemmin lastensuojelun sijaishuollon asiakaskuntaa.

5.1 Lastensuojelun asiakkuus ja huostaanotto

Kun lapsen hyvinvoinnista tai normaalista kasvusta ja kehityksestä tulee ammattilaiselle huoli, on tällä velvollisuus laittaa lastensuojeluasia vireille. Parhaassa tapauksessa, kun huoli ei ole vielä suuri ja lapsen huoltaja/huoltajat ovat asiassa yhteistyöhaluisia, voidaan edetä tekemällä yhteydenotto sosiaalihuoltoon tuen tarpeen arvioimiseksi. Yhteydenotto tulee kuitenkin tehdä mahdollisimman pian ilman turhaa viivyttelyä ja ilmoitusvelvollisen henkilön on kirjattava ilmoituksen tekemiseen johtaneet syyt, vaikka vanhemmat olisivatkin mukana. Huoltajan/huoltajien kanssa yhteistyössä tehty yhteydenotto antaa hyvän pohjan asioiden selvittelylle tulevaisuudessakin paremmassa yhteisymmärryksessä. (THL, 2019) Tällä yhteydenotolla perhe voi saada tukea arkielämänsä vielä kohtalaisen pieniin haasteisiin ilman lastensuojelun asiakkuutta.

Kun perheen haasteet ovat suurempia eli vaarantavat lapsen normaalin kasvun ja kehityksen, laitetaan lastensuojeluasialle vireille tekemällä lastensuojeluilmoitus. THL:n lastensuojelun käsikirjassa (2020a) määritellään, että ilmoitusvelvollisen on tehtävä lastensuojeluilmoitus viipymättä huolen tullessa ilmi. Salassapitovelvollisuus ei saa estää ilmoituksen tekemistä, vaan lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus menee sen edelle. Vaikka lastensuojeluilmoituksen voi tehdä ilman huoltajan/hoitajien suostumusta, on näille kuitenkin hyvä kertoa ilmoituksen tekemisestä avoimesti, jotta yhteistyö voisi jatkossa kenties sujua paremmin. Jos on kuitenkin syytä epäillä, että lapselle voisi olla vaaraa siitä, että huoltaja/hoitajat saavat tietää lastensuojeluilmoituksen tekemisestä, on ilmoittajalla oikeus jättää kertomatta näille, kunnes lapsen turvallisuus on taattu. Kun huoleen liittyy epäily lapseen kohdistuneesta seksuaali- tai pahoinpitelyrikoksesta, työntekijällä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoituksen lisäksi myös ilmoitus poliisille. On mahdollista tehdä myös ennakollinen lastensuojeluilmoitus, mikäli vielä syntymättömästä lapsesta on jo huoli.

Kun päätetään aloittaa lastensuojelun asiakkuus, lapsen oma sosiaalityöntekijä laatii yhdessä lapsen ja hänen huoltajansa tai muun kasvatuksesta vastaavan henkilön kanssa asiakassuunnitelman, johon kirjataan tarkemmin, minkä takia tuelle on ollut tarvetta ja mihin ongelmakohtiin eri tukimuodoilla tavoitellaan muutosta. Jokaiselle asiakkaalle mietitään sopivat tavoitteet, avohuollon palvelut ja tukitoimet, sekä arvioitu aika tavoitteiden toteutumiseksi. Tukitoimiin ja yhteisesti määriteltyihin tavoitteisiin sitoutuminen on pääsääntöisesti vapaaehtoista. Asiakassuunnitelmaan kirjataan myös mahdolliset asianomaisten eriävät näkemykset. Suunnitelma on tarkistettava vähintään kerran vuodessa, mutta jos tukitoimet todetaan riittämättömiksi, tarkistetaan se useammin ja sovitaan yhdessä jatkosta. (Lastensuojelulaki 417/2007 § 30)

Lastensuojelun viimesijainen keino on sijaishuolto. Se tulee kysymykseen vain silloin, jos avohuollon tukitoimet eivät riitä täyttämään lapsen edun mukaista huolenpitoa. Sijaishuollossa lapselle on joko huostaanoton, kiireellisen sijoituksen tai väliaikaisesti määrätyn sijoituksen myötä järjestetty hoitoa ja kasvatusta kodin ulkopuolelle (Lastensuojelulaki 417/2007 § 49). Lastensuojelulain (417/2007) yhdeksännessä luvussa on määritelty, milloin lapsi voidaan ottaa huostaan. Jos lapsella on selkeästi puutteita huolenpidossa tai hänen kasvuolonsa uhkaavat vakavasti lapsen terveyttä ja kehitystä tai

lapsi on itse vahingollinen itselleen omalla käytöksellään, esimerkiksi päihteiden käytöllä, huostaanotto on perusteltua. Ensin on kuitenkin todettava lastensuojelulain seitsemännen luvun mukaiset avohuollon tukitoimet riittämättömiksi ja arvioitava sijaishuollon olevan paras vaihtoehto lapsen edun toteuttamiseksi. Lapsen huostaanoton prosessia valmistelee hänen asioistaan vastaava sosiaalityöntekijä sekä toinen sosiaalityöntekijä tai muu lapsen asiat tunteva ammattilainen.

5.2 Toimintaa ohjaava lainsäädäntö

Lastenkotien toimintaa ohjaavat vahvasti monet eri lait. Yksityisten lastenkotien on haettava lupa toiminnalleen aluehallintovirastosta tai Valviralta. Laki myös määrittää sitä, että lastenkodissa on oltava riittävän pätevää ja tarpeeksi paljon henkilökuntaa. (THL, n.d.b) Henkilöstön pätevyys taataan laissa määrittelemällä, että lastenkodissa on oltava töissä laillistettuja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä. Lastensuojelulaki pyrkii takaamaan jokaiselle lapselle ympäristön, jossa on turvallista kasvaa. Lastensuojelulaki määrittää, että lastenkodin on tehtävä toimintansa valvomiseksi oma valvontasuunnitelma. Tämän lisäksi tehdään, yksikössä sijoitettuna olevia lapsia kuullen, hyvää kohtelua koskeva suunnitelma, johon kirjataan, kuinka sijaishuoltoa voitaisiin toteuttaa ilman rajoitustoimenpiteitä ja kuinka toimitaan, mikäli rajoitustoimenpiteitä joudutaan käyttämään. Oman valvonnan lisäksi, valvoo lastenkotien toimintaa myös lapsen sijoittanut kunta, tämän sijoituskunta sekä aluehallintovirasto. (Lastensuojelulaki, 417/2007)

Lastensuojelulaki (417/2007 § 61 a, § 71) määrittää rajoitustoimenpiteiden käyttöä lastenkodissa. Rajoitustoimenpiteitä saa käyttää vain, mikäli lapsi itse tai joku toinen henkilö on vaarassa ja aina on käytettävä lievintä mahdollista rajoitustoimenpidettä.

Rajoitustoimenpiteissä on aina myös huomioitava lapsen kehitystaso eikä niitä voi käyttää rankaisukeinona. Jotta rajoitustoimenpiteiden toteuttamista voitaisiin valvoa, tulee niiden tarkka kuvaus kirjata aina huolellisesti lapsen tietoihin. Rajoitustoimenpiteistä pitää keskustella myös lapsen kanssa, jotta tämän mielipide ja ajatukset tulisivat kuulluksi.

1.1.2020 on lastensuojelulakia tarkennettu tavoitteena vähentää rajoitustoimenpiteiden tarvetta lisäämällä haastavien tilanteiden synnyn ennaltaehkäisyn painottamista. Lievempiä, kasvatuksellisia keinoja, voi kuitenkin käyttää vapaammin koska ne eivät rajoita lapsen

perusoikeuksia. Kasvatuksellisenä keinona voi esimerkiksi ottaa lapselta puhelimen pois yön ajaksi, jotta tämä voisi nukkua rauhassa. (STM, n.d.)

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014) määrittää, että päätökset on aina tehtävä lapsen etu edellä. Laissa mainitaan myös lastenvalvoja, jonka tehtävänä on esimerkiksi valvoa lapsen tapaamisia tämän vanhempien kanssa, mikäli se on tarpeen lapsen suojelemiseksi. Sosiaalihuoltolaissa määritellään, että lapsella on oikeus kuulla omista asioistaan kehitystasonsa mukaisesti ja että lapsen mielipide on otettava huomioon tehtäessä päätöksiä tämän asioista.

Laki määrää, että asiakkaan tietoja ei saa kertoa eteenpäin ilman tämän suostumusta, koska ammattilaisia sitoo vaitiolovelvollisuus. Tietoja saa kuitenkin antaa eteenpäin ilman suostumusta, mikäli se on välttämätöntä asiakkaan edun turvaamiseksi. Myös lapsen mielipide on otettava tämän kehitystason mukaisesti huomioon pohdittaessa hänen tietojensa antamista jollekin taholle. (Laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista 812/2000)

5.3 Lastenkoti asumisympäristönä

Vaikka lastenkodit tarjoavat lastensuojelun laitoshuoltoa, ovat ne kuitenkin mahdollisimman kodinomaisia paikkoja, joissa eletään säännöllisen päivärhythmin ja lasten harrastuksien mukaan (THL, n.d.c). Lasten viikot lastenkodissa koostuvat hyvin tavallisista asioista, kuten koulussa käymisestä, kotitöiden tekemisestä, vapaa-ajan vietosta sekä yhteisistä ruokahetkistä. Jokaiselle lapselle mahdollistuu oma tila omassa huoneessa, jonka on itse saanut sisustaa mieleisekseen. Koska harrastukset tuovat parhaimmillaan mielekästä sisältöä elämään, pyritään jokaiselle lapselle löytämään mieluisa harrastus, jossa käydä. Lapselle tärkeiden vertaissuhteiden ylläpitämiseksi, saavat näiden ystävät vieraila lastenkodilla ja lapset voivat myös sovitusti kyläillä ystäviensä luona. Mikäli tilanne sen sallii, voivat lapset myös käydä kotilomilla vanhempiensa tai muiden tärkeiden aikuisten luona. (Sospro, 2018a)

Laakso (2009, ss. 253, 257, 261) määrittelee lastenkodeissa tehtävää työtä käsitteellä kotitapaisuus. Se tarkoittaa sitä, että lastenkodeissa eletään mahdollisimman normaalia

arkea rutiinien rytmittämänä, lastenkodin ympäristöstä tehdään kodikas ja työntekijöiden sekä lasten välillä vallitsee luottamuksellinen suhde. Olennaista työssä lastenkodilla on Laakson mukaan myös kasvatuksellisuus, koska sillä on iso vaikutus siihen, millaiseksi lapsen identiteetti kehittyy. Haastetta työhön tuovat lasten ja näiden perheiden elämän moninaiset haasteet. Työntekijöiltä vaaditaan lastenkotityön erityisyyden vuoksi monipuolista ammatillista osaamista, sensitiivisyyttä lapsia ja perheitä kohdatessaan sekä luovuutta ratkaista yllättäviäkin tilanteita.

Linnala (2007, ss. 37, 39) toteaa pro gradu -tutkielmassaan, että lastenkodissa asuvat lapset kokivat merkittävänä asiana lastenkodissa asumisen tarjoamat sosiaaliset kontaktit. Erityisen tärkeäksi lapset kokivat omaohjaajan, koska tähän on syntynyt läheisin suhde. Aikuisten lisäksi tärkeitä ovat myös suhteet toisiin lapsiin. Korkiamäki (2013, s. 129) kuvailee väitöskirjassaan lasten vertaissuhteiden merkitystä. Vertaissuhteet voivat antaa lapsille sosiaalista tukea, kuten ymmärrystä, lohdutusta, rohkaisua sekä neuvontaa. Parhaimmillaan lastenkodissa lapsille voi mahdollistua tällainen vertaissuhteista saatu tuki. Myös lastenkodin ulkopuoliset ihmissuhteet ovat tärkeitä, ja lapsen tulisikin voida itse määrittää se, kuinka usein ja keihin läheisiin hän haluaa yhteyttä pitää. Lastenkodin ohjaajien tehtävänä on tukea näitä ihmissuhteita ja olla valmiita käsittelemään niiden herättämiä haastaviakin tunteita yhdessä lapsen kanssa. (Laakso, 2019, s. 75)

Laakson (2019, ss. 73–74) tutkimuksen mukaan suurin osa kodin ulkopuolelle sijoitetuista lapsista kokee nykyisen asuinympäristönsä turvallisena ja kannustavana. Muutama oli kuitenkin kokenut myös turvattomuuden tunnetta eikä ollut saanut olla mukana päätöksenteossa. Yleisesti ottaen koettiin hyvinvoinnin sijaishuoltoon siirryttäessä parantuneen, vaikka näitä yksittäisiä turvattomuuden kokemuksen hetkiäkin oli joillain. Kun lapsi joutuu siirtymään jatkuvasti sijaishuoltopaikasta toiseen, ei tälle sijaishuollossakaan synny pysyvää kasvu ympäristöä, jolloin luottamusta ja turvallisuuden tunnetta on haastavampi saavuttaa. Tällaisilla sijaishuoltopaikasta toiseen siirtyvillä lapsilla on yleensä paljon haasteita elämässään ja jaksoja myös psykiatrisen hoidon puolella.

6 Tutkimusmenetelmät

Tämä opinnäytetyö tehtiin kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena, joka tutkii asioiden ja ilmiöiden merkityksiä. Tässä tapauksessa tutkittiin siis lastenkodin henkilökunnan kokemusten pohjalta, miten yhteisökasvatus toteutuu lastenkodissa. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa korostetaan vastauksissa haastateltavien omaa kokemus- ja havainnointimaailmaa, jota yhdistetään analysointivaiheessa teoriaan. (Ronkainen, Pehkonen, Lindblom-Ylänne & Paavilainen, 2014, ss. 81–83) Kvalitatiiviselle tutkimukselle ominaista on, että aineisto on melko pieneksi rajattu, jolloin voidaan puhua harkinnanvaraisesta näytteestä. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 18) Tässä tutkimuksessa aineiston rajaus tehtiin niin, että haastateltavina olivat Lastenkoti Mansikkapuiston kuusi vakinaista työntekijää.

6.1 Aineiston hankinta haastattelemalla

Eskolan ja Suorannan (2014, s. 87) mukaan puolistrukturoidussa haastattelussa on kysymykset mietitty etukäteen valmiiksi, mutta valmiita vastausvaihtoehtoja ei ole. Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara (2009, s. 205) toteavat haastattelun hyvänä puolena olevan esimerkiksi sen, että vastauksia voidaan syventää esittämällä lisäkysymyksiä.

Aineistonkeruumenetelmäksi valittiin puolistrukturoitu haastattelu, koska avoimet vastaukset eivät ohjaile haastateltavia vastaamaan tietyllä tavalla. Lisäksi oli mahdollista esittää tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Puolistrukturoidun haastattelun valmiiden kysymysten ajateltiin myös auttavan haastattelun eteenpäin viemisessä.

Ryhmämuotoisessa haastattelussa voisivat haastateltavat ehkä helpommin rentoutua kuin yksin haastateltavana ollessaan, mutta ryhmässä voi syntyä paine jättää joitain asioita kertomatta haastattelussa (Hirsjärvi ym., 2009, ss. 210–211). Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina, jotta vastaukset edustaisivat mahdollisimman hyvin kunkin työntekijän omaa mielipidettä ilman muiden läsnäolon vaikutusta vastauksiin. Mansikkapuiston lastenkodissa on kaiken kaikkiaan kuusi ohjaajaa, joita kaikkia päästiin haastattelemaan.

Haastattelun apuna käytettiin haastattelun runkoa (Liite 1), jossa oli valmiiksi mietittynä tärkeimmät haastattelukysymykset sekä lueteltuna yhteisökasvatuksen periaatteet

vastaamisen tueksi. Haastatteluissa ei siis oletettu, että työntekijät välttämättä muistaisivat tai osaisivatkaan kaikkia periaatteita ulkoa. Kysymyksiä haastattelun rungossa oli neljä, ja näiden lisäksi esitettiin tarvittaessa tarkentavia lisäkysymyksiä. Haastateltavat saivat haastattelun rungon haastattelun alussa. Ennen haastattelun aloittamista kysyttiin äänitteelle haastateltavalta lupa haastattelun tekemiseen ja äänittämiseen.

Haastattelutilanteessa oli kaksi haastattelijaa, jolloin toinen sai keskittyä itse haastatteluun ja toinen tehdä muistiinpanoja varmuuden vuoksi, mikäli haastattelun äänittäminen ei jostain syystä onnistuisi. Toinen haastattelija pystyi myös esittämään tarvittaessa lisäkysymyksiä. Haastattelut äänitettiin haastattelijoiden puhelimilla vastausten litterointia varten.

6.2 Aineiston analyysi teemoittelun ja tyypittelyn avulla

Kvalitatiiviselle tutkimukselle on ominaista, että aineistosta nousevia ilmiöitä tarkastellaan monesta eri näkökulmasta. Analyysissä on yleensä kaksi toisiinsa nivoutuvaa vaihetta, joista ensimmäinen pelkistää havaintoja ja toinen tuo esiin ratkaisuja. (Alasuutari, 2018, ss. 39, 83) Koska tämän tutkimuksen otanta on melko pieni ja tutkimus on kvalitatiivinen, ei tutkimuksella tavoitella tulosten yleistettävyyttä kaikkialla päteviksi. Sen sijaan keskitytään yksittäistapaukseen ja tässä tietyssä lastenkodissa ilmaantuviin asioihin.

Kun haastattelut oli tehty, aineisto litteroitiin. Litterointi tarkoittaa sitä, että kerätty aineisto kirjoitetaan sanasta sanaan auki (Hirsjärvi ym., 2009, s. 222). Litteroitua aineistoa lähdettiin jäsentämään teemoittelun avulla. Teemoittelussa aineistosta etsitään esiin nousevat aiheet, joiden pohjalta analyysi tehdään. Analyysissä teemoiteltu aineisto yhdistyy teoretietoon ja vastaa tutkimuskysymyksiin. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 176) Aineiston analyysitavaksi valittiin teemoittelu, koska sen avulla voitiin selkiyttää litteroitua aineistoa ja järjestää aineistoa aihepiireittäin. Teemojen aihepiirit muotoutuivat luontevasti haastattelurungon kysymysten mukaisesti.

Teemoittelun jälkeen vietiin aineiston analyysia pidemmälle hyödyntämällä tyypittelyä. Tyypittelyssä aineistosta esiin nousevia asioita pyritään yhdistämään joukoiksi samankaltaisia asioita. Sen avulla aineistosta saadaan yhteenvetoja eri aihealueista. (Eskola

& Suoranta, 2014, s. 182) Tyypittelyn avulla voitiin jäsentää teemoiteltua aineistoa entistä selkeämmäksi, jolloin esiin nousi yleisimpiä mielipiteitä tutkimusaiheesta.

7 Tutkimustulokset

Tutkimushaastatteluja tuli lopulta yhteensä kuusi eli kaikki haastattelut, jotka oli tarkoituskin toteuttaa, onnistuivat. Haastattelut olivat pituudeltaan noin kuuden ja kymmenen minuutin välillä. Molemmat haastattelijat kysyivät tarvittaessa lisäkysymyksiä haastateltavilta haastattelujen edetessä jonkin asian tarkentamiseksi tai vastaamisen tueksi.

Aineistonkeruun jälkeen hankittu aineisto purettiin litteroinnin avulla kirjalliseen muotoon helpottamaan analyysin tekoa. Tulokset teemoiteltiin neljän avoimen haastattelukysymyksen mukaan neljään eri teemaan: kokemukseen yhteisökasvatuksen nykytilasta, yhteisökasvatuksen vahvuuksiin ja haasteisiin sekä kehittämisen kohteisiin Lastenkoti Mansikkapuistossa. Tässä luvussa käsitellään tulokset tyypiteltynä omiksi aihealueiksi jokaisen teeman alle.

7.1 Kokemukset yhteisökasvatuksen nykytilasta

Haastatteluissa ilmeni, että yhteisökasvatuksen tilan koetaan pääosin olevan tällä hetkellä hyvä Lastenkoti Mansikkapuistossa. Kaikkien työntekijöiden koetaan olevan motivoituneita toteuttamaan yhteisökasvatusta osana lastenkodin arkea. Kun yhteisökasvatusta lähdettiin Mansikkapuistossa kehittämishankkeen myötä kehittämään, oli huomattu, että toiminnassa on jo valmiiksi yhteisökasvatuksen elementtejä. Haastatteluissa kävi kuitenkin myös ilmi, että yhteisökasvatus ei tällä hetkellä toteudu parhaalla mahdollisella tavalla, koska joidenkin nuorten vaihtuminen on muuttanut yhteisöä.

Se on kyllä semmonen vahva taustavoima, mutta tällä hetkellä se ei oo ehkä ihan niinku parhaimmillaan toiminnassa.

Uusien nuorten saapumisen on koettu vaikuttaneen yhteisöön. Haastattelujen perusteella uusien nuorten on ollut hieman vaikea sopeutua osaksi yhteisöä, mikä osaltaan vaikuttaa Mansikkapuiston yhteisön tämänhetkiseen yhteisöllisyyden tunteeseen. Haastateltavat kuitenkin mainitsivat, että alkuhaasteista on jo alettu päästä yli ja uudetkin nuoret ovat

alkaneet sisäistää yhteisökasvatuksen ideaa, kuten yhteisökokouksiin osallistumisen tärkeyden.

Ku on uusia nuoria ni yllättävän hyvin ne on niinku pienten alkuhaasteiden jälkeen sit sopeutunu tähän.

Haastatteluissa ilmeni monipuolinen yhteinen tekeminen arjessa. Moni mainitsi yhteisökasvatukseen erityisesti liittyvät yhteisökokoukset ja yhteisöillat. Työntekijät ovat kokeneet, että nuoret osallistuvat näihin hyvin. Yhteisöiltojen ja -kokousten lisäksi kuvattiin muutakin yhteistä tekemistä, kuten jokapäiväistä yhteistä ruokailuhetkeä.

Haastatteluissa puhuttiin myös Lastenkoti Mansikkapuiston ilmapiiristä. Haastatteluissa tuli ilmi tasa-arvoisuuden tärkeys ja se, kuinka kaikki otetaan huomioon lastenkodin yhteisössä. Ilmapiiriin koetaan olevan avoin, ja nuoret tulevatkin mielellään kertomaan ohjaajille asioistaan. Toisaalta mainittiin myös, että kaikkien nuorten kanssa ei vielä ole saavutettu täysin tällaista täyttä luottamusta.

On tosi avoin ilmapiiri ja se et se menee niin päin, et nuoret tulee tänne ja haluu jutella meidän kanssa asioista yksittäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta.

7.2 Yhteisökasvatuksen vahvuudet

Kaikessa toiminnassa ja päätöksissä lähetään aina nuoresta ja nuoren omasta halusta ja toiveesta.

Haastatteluaineistosta korostui eniten nuorilähtöisyys, kun haastateltavilta kysyttiin yhteisökasvatuksen vahvuuksista lastenkodissa. Nuoret pyritään ottamaan mahdollisimman paljon mukaan päätöksentekoon, kuten yhteisten sääntöjen laatimiseen, yhteisen toiminnan suunnitteluun ja arjen asioihin esimerkiksi siivoukseen ja ruuanlaittoon. Nuoria osallistetaan ja rohkaistaan tuomaan oman mielipiteensä esille tai kysytään esimerkiksi, mitä he haluaisivat tehdä. Yksi haastateltava piti tärkeänä, että nimenomaa nuoren ääni on kuuluvissa yhteisössä, eikä vain työntekijöiden, mutta toisaalta pohti, antavatko työntekijät joskus liiankin vapaat kädet nuorille, mistä voi koitua mahdollisesti huonoja seurauksia.

Enimmäkseen haastateltava kuitenkin piti nuorilähtöisyyttä ja yhteisökasvatusta vahvuutena lastenkotiympäristössä.

Ja sitte toki yhteisökasvatus nuorten kanssa, ni joskus tuntuu, että... annetaanko me liian vapaat kädet tai liikaa annetaan mielipiteitä ja sitä mahdollisuutta tuoda omaa ääntä.

Mutta aika vähän mä silti nään sitä haastetta, että enemmän mun mielest se on vahvuus ja semmonen niinku hyvä suunta, mihin kannattaakin tälläsellä alalla mennä.

Nuorilähtöisyys näkyy lastenkodissa yhden haastateltavan mukaan myös siinä, että nuoret tuovat esille yhteisiä asioita joka viikko järjestettävissä yhteisökokouksissa. Haastateltava jatkaa, että on aivan eri asia, kun nuori esittää asian muille ohjaajan sijaan. Haastatteluissa ilmeni, että nuoret saattavat itse tarjoutua auttamaan ruuanlaitossa ilman ohjaajan erillistä pyytämistä tai ottaa muuten omatoimisesti vastuuta yhteisestä arjesta.

Seuraavaksi eniten yhteisökasvatuksen vahvuuksista kysyttäessä haastatteluissa ilmeni työntekijöiden merkitys. Työyhteisö koostuu työntekijöistä, joilla osalla on pitkä kokemus lastensuojelun ja yhteisökasvatuksen parista. Haastateltavien mukaan työntekijät ovat motivoituneita tekemään yhteisökasvatuksellisella työotteella työtään ja vaikka arjessa tapahtuisi yllättäviä muutoksia, yhteisökasvatusta oman työn taustalla ei unohdeta. Myös jokainen työntekijä tuo persoonansa ja omat vahvuutensa työyhteisöön ja työskentelyyn nuorten kanssa. Työntekijän merkitys näkyy myös yhdessä haastattelussa, jossa haastatteliija kertoo erään työntekijän lisänneen lastenkodin yhteistä tekemistä ja yhteisöllisyyttä oman harrastuksensa avulla.

Edelleenki niiku nuoret tykkää vaikka pelata frisbee-golfia, vaikka täst on monta vuotta aikaa ku meil oli sellanen ohjaaja täällä, sitä harrasti ja toi sitte sen tänne... Siltiki tossa kesän alussa käytiin koko porukka pelaamassa frisbee-golfia.

Sen lisäksi, että haastatteluissa ilmeni työntekijöiden edistävän työskentelyotteellaan yhteisen tekemisen määrää, nousi esille muutenkin vertaistoiminta yhtenä vahvuutena

yhteisökasvatuksessa. Nuoret ja ohjaajat viettävät yhdessä aikaa, voivat oppia toisiltaan ja toisistaan ja nuoret saavat samalla järkevää ohjattua tekemistä. Yhteistä tekemistä ovat esimerkiksi viikoittaiset yhteisökokoukset ja -illat, mökkiretket, pelit ja pihatalkoot. Vaikka kaikki nuoret eivät aina järjestetystä tekemisestä pitäisikään, niin silti nuoret osallistuvat lastenkodissa järjestettäviin yhteisöiltoihin paremmin kuin useita vuosia sitten, kertoo yksi haastateltava.

Mökkiretket on iha huippuja. Se on semmonen mieletön yhteisöretki.

...jotain sellasta, et saa sen yhteisön niinku siihen mukaansa.

Yksi haastateltava kertoi pihatalkoista, joihin kaikki lastenkodin nuoret olivat osallistuneet. Haastateltava oli itsekin yllättynyt, miten hyvin kaikki nuoret lopulta ryhtyivät tekemään pihatalkoohommia. Hän oli havainnut, että nuoret toimivat keskenään malliesimerkkeinä toisilleen talkoissa, erityisesti vanhemmat nuoremmille. Hän myös kokee, että yhteisöilloilla on iso positiivinen merkitys heidän nuorilleen.

En ois ikinä kuvitellu ku meil oli kesäkuussa noi pihatalkoot et kaikki osallistuis jotenki. Onko mitään mälsempää hei teineille, ku joku kukkapenkkiä nyyppiminen, mut kaikki silti teki... vanhoista nuorista joku tekee jotain, osallistuu ja näyttää toiminnallaan nuoremmille mallia. Ni sil on tosi iso merkitys niissä.

Yhteisökasvatus näkyy muutenkin kuin vertaistoiminnan muodossa lastenkodin arjessa, sillä yhteisökasvatuksen toimintaa on saatu hyvin juurrutettua arkeen. Lastenkoti Mansikkapuistolla on pitkä historia yhteisökasvatuksen parissa. Toinen haastateltava kuvaa, että nuoret ja aikuiset voivat jutella keskenään avoimesti ja luottamussuhde nuoriin on onnistuttu rakentamaan hyvin. Kolmannen haastateltavan mukaan luottamus nuoriin on "joiltain osin tosi hyvää". Nuoret voivat kertoa jopa vaikeista asioistaankin ohjaajille, joiden kanssa toisinaan painivat. Lisäksi useassa haastattelussa yhteisökasvatuksen vahvuutena tuli ilmi lastenkodin yhteiset säännöt, jotka rajaavat sen toimintaa ja joihin kaikkien tulee olla sitoutuneita.

Yhteisökasvatus tälläsessä muodossa tekee täst tosi kodinomasen paikan.

Kaikki niinku pitää kiinni sitte siitä, että et ne yhteisökokoukset toteutuu ja yhteisöillat toteutuu.

Viimeisenä keskeisenä vahvuutena haastatteluissa ilmeni esimiesten merkitys yhteisökasvatuksessa. Yksi haastateltava sanoi, että tiimejä ja työnohjauksia, joissa käydään koko työyhteisön kesken yhteisiä asioita läpi, järjestetään usein verrattuna hänen aikaisempiin työpaikkoihinsa. Toinen haastateltava näki tärkeäksi, että niissä työntekijät pääsevät myös keskustelemaan ja jakamaan näkökulmiaan eri työasioihin. Työvuoron vaihdossa voi olla 15 minuuttia aikaa vaihtaa työasioita ja se menee nopeasti. Senkin vuoksi yksi haastateltava kokee erityisen hyvänä koko työryhmän yhteiset tapaamiset.

Esimiesten koettiin olevan lähellä työntekijöiden työssä ja valmiita laittamaan resursseja yhteisökasvatuksen toteuttamiseen sekä kehittämiseen arjessa. Yhdessä haastattelussa ilmeni myös, että yhteisökasvatus lastenkotiympäristössä, jossa nuorten mielipiteet ja nuori itse huomioidaan kokonaisuutena ja kaikki yhteisön jäsenet ovat tasa-arvoisia, on jollain tavalla edelläkävijä ”näissä asioissa”. Tämän ilmaisun oletamme viittaavan lastensuojelutyöhön lastenkodissa.

7.3 Yhteisökasvatuksen haasteet

Suurin osa haastateltavista oli kokenut uusien nuorien saapumisen haastavan yhteisökasvatusta lastenkodissa. He kertoivat, että nuoria on vaihtunut, vanhoja lähtenyt ja uusia saatu tilalle, joten yhteisökasvatuksen ja sen sääntöjen oppiminen uusilla nuorilla on vielä kesken. Nuoria on esimerkiksi alkuun ihmetyttänyt, kun hänen kuuluu osallistua viikoittaisiin yhteisökokouksiin ja -iltoihin. Yksi haastateltava mietti myös, että lastenkotiin tullessaan nuoren on oltava sen kuntoinen, että pystyy omaksumaan yhteisökasvatuksen ja osallistumaan yhteiseen tekemiseen.

...nuoret on vaihtunu nii sit se se ajatuksen juurruttaminen on vielä vähän kesken sinne.

Meil oli seesteinen paikka tää, mut yllättäen he kun tulivat niin ei mennyt kauaa... tää meni tää paletti aika sekasi.

Haastatteluista nousi esille, että kokemusten perusteella nuorilla on aluksi vaikea sopeutua lastenkodin uuteen yhteisöön, mutta ajan kanssa he ovat aina joiltain osin sopeutuneet kuitenkin. Haasteena on silti, että ohjaajat saisivat tuotua arjessa yhteisökasvatusta tarpeeksi esille. Toisaalta yksi haastateltavista ei koe, että hänellä vielä olisi tarpeeksi kokemusta ja osaamista yhteisökasvatuksesta.

Mut toki me aikuisetki voitaisiin enemmän miettiä sitä

...se on varmaan se yks haaste, että miten sitte me ohjaajat ja ne, jotka oli täs projektissa olevat nuoret, ni miten me saadaan se myös uusiin nuoriin.

Haastateltava kuvaa, että jos uusi nuori ei näe itsessään mitään vikaa, työntekijän on tällöin vaikea auttaa tai ohjata nuorta oikeaan suuntaan. Kun uudet nuoret eivät sisäistä lastenkodin sääntöjä, se vaikuttaa myös muuhun ilmapiiriin ja yhteisöön. Toisaalta haastateltavan mukaan taustalla voi vaikuttaa luottamuspula, kun uusia nuoria ei vielä tunneta tarpeeksi eikä luottamussuhdetta ole ehditty rakentamaan. Kun yhteisö elää murrosvaihetta, jossa uudet nuoret tuovat uusia haasteita ja ovat vielä omaksumassa sääntöjä, niin työntekijäkin saa ja joutuu pohtimaan tarkemmin, kuinka toimia nuorten kanssa.

Kysymyksiä hirveesti miks teet, miks. Voidaanko tehdä jotain sellasta, sillai et sä et tekis tätä. Sit ku ei saada vastauksia. Heissähän ei mitään vikaa omasta mielestään. Kaikki niinku johtuu jostain muusta. Mutta, mennään lasten askelin eteenpäin.

Nuoret ovat lähtökohtaisesti erilaisia ja heillä on omat tarpeet, toiveet ja vapaa-ajan menonsa, minkä vuoksi yksi haastateltavista kuvaa, että arkeen suunnitellun toiminnan toteuttaminen nuorten kanssa on joskus hankalaa. Myös kesälomat ja erilainen päivästrukturi sekoittavat normaalisti arjessa toistuvien asioiden toteuttamista. Lisäksi muut muuttuvat tekijät lastenkodin arjessa tuovat haasteita yhteisökasvatuksen toteuttamiselle. Nuoret saattavat "lähteä hatkaan" tai voi tulla yllättäviä lääkärikäyntejä, jotka vievätkin työntekijän ajan. Tällöin työntekijälle harvoin jää aikaa niin sanotulle ylimääräiselle toiminnalle. Haastateltava mainitsi haasteena myös henkilöstön vaihtumisen esimerkiksi työvuorojen tai työsopimusten loppumisen vuoksi, jolloin sama työntekijä ei olekaan enää suunnittelemassa tai toteuttamassa aloittamaansa työtä.

Jotain tapahtuu, vaikka joku nuori lähtee hatkaan. Joku saa jonku sairaskohtauksen tai mitä ikinä... Et se on semmonen niinku iso haaste kyllä usein.

Haastattelun runkoon kirjattuihin yhteisökasvatuksen periaatteisiin viitaten yksi haastateltavista mainitsee psyykkisen koskemattomuuden periaatteen, joka tuo haasteita nuorten tyttöjen kesken lastenkodissa. Hän kertoo, että tyttöjen kesken muodostuvat ihan erilaiset kuppikunnat ja vertaa tilanteeseen, jossa lastenkodin nuorista suurin osa on tyttöjä. Tällöin tyttöjen keskeiset ongelmat, joita hän kuvaa ”tyttöjen jutuilla” moninkertaistuvat ja voivat osaltaan hajottaa yhteisöä. Työtä riittää paljon siinä, että saisi tyttöjen kesken tervehenkisen yhteisön.

Jotenki toi psyykkisen koskemattomuuden periaate. Siinähan on niinku aina omat haasteensa, vaikka kun on niin sanotusti talo täys tyttöjä... miten sais semmosen niinku tervehenkisen tyttöjen yhteisön. Ni siin onki työsarkaa ihan siis tosi paljon

7.4 Yhteisökasvatuksen kehittämisen kohteet

Haastatteluissa ilmeni, että eniten toivotaan enemmän aikaa yhteisökasvatuksen kehittämiseksi ja toiminnan suunnittelulle. Vaikka toiveiden ymmärrettiin olevan todennäköisesti haastavia toteuttaa, toivottiin, että ohjaajilla voisi olla erikseen kehittämiseksi ja suunnittelulle varattua aikaa ja voisi jopa olla kerran viikossa ohjaajien yhteinen hetki, jolloin voitaisiin yhdessä suunnitella asioita rauhassa. Haastateltavat pohtivat myös, että nuoriakin voisi osallistaa enemmän toiminnan suunnitteluun ja kehittämiseen. Ilmi tuli esimerkiksi ajatus, että yhteisökokouksia voisi olla vaikka kaksikin kertaa viikossa, jolloin nuorilla olisi enemmän mahdollisuuksia vaikuttaa, vaikka vain pieniin arjen asioihin.

Et tietenki aina pitää olla ne kotiintuloajat ja ruoka ja koulu tietyllä ajalla. Mut sit jotai muuta, joitai semmosia pikkuasioitakin, mihin he vois vaikuttaa, ni vielä enemmän vaan. Ei sitä nyt liikaa voi olla, vaikka täällä saakin jo tosi paljon niinku vaikuttaa.

Vaikka työntekijät tietävät, mitä yhteisökasvatus on ja toteuttavat sitä jatkuvasti lastenkodin arjessa, haastatteluissa ilmeni tarve tietää lisää. Toivottiin lisää tietoa yhteisökasvatuksesta ja konkretiaa siihen, mitä kaikkea yhteisökasvatus lastenkodin arjessa voisi tarkoittaa. Koettiin, että tiedon lisääminen yhteisökasvatuksesta auttaisi lastenkodin toiminnan suunnittelussa. Haastatteluissa ilmeni myös toive päästä näkemään erilaisia lastenkotiyksiköitä, jotta saisi kokemusta erilaisista paikoista ja niiden toimintatavoista. Tämän kokemuksen voisi tuoda Mansikkapuistoon ja pystyisi paremmin näkemään toiminnan vahvuuksia ja kehittämiskohteita.

Jos mä oon jossain toisessa ollut ja siellä tehdään asioita eri lailla miten tehdään täällä, niin tottakai jompikumpi niist on parempi... Sieltä ottaa ne hyvät tänneäin.

Yksi haastateltava pohti, että sijaisia perehdytettäessä voisi vuorossa olla kaksi vakituista työntekijää. Koska lastenkodin arki voi olla ajoittain todella hektistä, kiireen keskellä on vaikea keskittyä perehdyttämiseen. Koska yhteisökasvatus koetaan tärkeänä, haluttaisiin sen periaatteet perehdyttää hyvin myös sijaisille, jotta nämäkin osaisivat toimia yhteisökasvatuksen mukaisesti eikä lastenkodin päivittäinen toiminta kuitenkaan kärsisi keskittymisestä perehdytykseen.

Se on vähä semmonen, mun mielestä vaikee yhtälö. Et sä pysty keskittyä kumpaankaan täysin... Pitää keskittyä kahteen tosi tärkeeseen asiaan kumminki.

Haastatteluissa pohdittiin, että vanhemmat lastenkodin nuoret, jotka ovat olleet mukana yhteisökasvatuksen kehittämisprojektissa ja ovat omaksuneet menetelmän uusia paremmin, voisivat saada siirrettyä yhteisökasvatuksen ajatusta uusille nuorille. Yksi haastateltava esitti idean vastuunuoresta. Vanhojen nuorten joukosta voitaisiin nimetä vastuuhenkilö, joka olisi uuden nuoren tukena niin kuin uusilla työntekijöilläkin on tukena joku vanhoista työntekijöistä. Tältä vastuunuorelta uusi nuori voisi kysyä, jos jokin asia mietityttää ja näin sisäistää helpommin yhteisökasvatuksen ideaa sekä päästä osaksi Mansikkapuiston yhteisöä.

Yksi haastateltavista pohti viikonloppujen yhteisen tekemisen kehittämistä. Hän kertoi pitävänsä tärkeänä arkisia yhteisen tekemisen muotoja ja niiden luomaa tavallisen kotielämän tuntua, vaikka ollaankin lastenkodin ympäristössä.

Tehää yhdessä lounasta ja siivotaan koko talo porukalla. Sitten juodaan kahvit ja syödään jätskiä.

Tämän lisäksi voisi viikonlopuille suunnitella myös jotain muuta yhteistä tekemistä, koska viikonloput ovat eri tavalla yhteisöllisiä hetkiä, kun kukaan ei ole koulussa ja on enemmän aikaa.

8 Johtopäätökset

Tutkimuksen tarkoituksena oli saada käsitys siitä, miten yhteisökasvatus työntekijöiden näkökulmasta toteutuu Lastenkoti Mansikkapuistossa. Haastatteluista toivottiin ilmenevän niin Mansikkapuiston yhteisökasvatuksen vahvuuksia kuin haasteitakin. Lisäksi pyrittiin selvittämään, miten työntekijät haluaisivat kehittää toimintaa. Pääosin haastateltavien kokemus on, että yhteisökasvatus toteutuu Mansikkapuistossa hyvin, sillä viitekehyksellä on pitkä historia yksikössä ja yhteisökasvatukseen liittyviä toimintatapoja on arjessa luontevasti mukana.

8.1 Nuorten osallisuus ja kohtaaminen nähtiin tärkeänä

Vastauksista nousi keskeisesti esille nuorten osallisuus ja nuorilähtöisyys, mikä ilmentää ohjaajien halua toteuttaa yhteisökasvatusta nuorilähtöisesti. Osallisuus nähtiin myönteisenä tekijänä, ja sitä vahvistivat haastateltavien mukaan esimerkiksi nuorten ottaminen mukaan päätöksentekoa ja suunnittelua koskeviin asioihin, kuten yhteisöiltojen suunnitteluun, sekä nuorten rohkaiseminen mielipiteen ilmaisuun ja sen huomioiminen. Lapsen ja nuoren osallisuus on laajemmin katsottuna yhteisöön kuulumista ja siihen vaikuttamista sekä yhdessä elämiseen opettelua. Osallisuudella on merkitystä yksilön identiteetin kehittymiselle (Hotari, Oranen & Pösö, 2013, s. 148).

YK:n kansainvälinen sopimus lapsen oikeuksista velvoittaa julkisen vallan käyttäjiä varmistamaan lapsen osallistuminen ja hänen mielipiteidensä kuuleminen itseään koskevissa asioissa lapsen kehitystason mukaisesti (Lasten oikeuksien yleissopimus 60/1991 § 13). Suomessa oikeutta lapsen osallisuuteen on säädetty monessa laissa kuten lastensuojelulaissa, sosiaalihuollon asiakaslaissa sekä perustuslaissa. Lastensuojelun piirissä lapsen ja nuoren osallisuuden kokemus on vahvistunut nykypäivänä lastensuojelun lapsikäsityksen muuttumisen myötä 1990-luvulta alkaen. (Hotari, Oranen & Pösö, 2013, ss. 150–155)

Haastattelujen pohjalta syntyi käsitys, että Mansikkapuiston nuorten on yleensä helppoa hakeutua keskustelemaan ohjaajien kanssa. Ohjaajat ja nuoret keskustelevat myös vaikeista asioista. Osallisuuden kokemuksessa on keskeistä ohjaajan ja nuoren välillä tapahtuva vuorovaikutus (Hotari, Oranen & Pösö, 2013, s. 155). Linnalan (2007, s. 39) tutkimuksessa kävi ilmi, että lastenkodissa asuville lapsille erityisen merkityksellinen aikuinen oli omaohjaaja. Lisäksi lapset saattoivat olla erityisen kiintyneitä johonkuhun muistakin ohjaajista. Näille läheisimmille ohjaajille lapset kokivat voivansa jakaa asioitaan.

Hynysen (2011, ss. 47–48) tutkimuksessa todetaan, että nuorten osallisuus lisääntyy, kun näille annetaan mahdollisuuksia osallistua. Näin nuoret saavat kokemuksen siitä, että voivat vaikuttaa arkeensa lastenkodilla. Tärkeää tutkimuksen mukaan on myös se, että aikuiset ovat nuorille esimerkkinä ja kannustavat näitä mukaan toimintaan ja suunnitteluun. Tutkimuksessa todetaan, että osallisuuden lisääntyessä koettiin yhteisöllisyydenkin parantuvan. Lastenkoti Mansikkapuistossakin pyritään tekemään paljon yhdessä nuorten kanssa ja ottamaan huomioon jokaisen kiinnostuksen kohteet. Tärkeinä koettiin niin arkiset ruokailuhetket, kuin mökkiviikonloput ja yhteisöiltojen tekemiset.

8.2 Uudet nuoret sekoittavat pakkaa

Työntekijät ovat kokeneet, että uusien nuorien tulo on tuonut mukanaan haasteita, jotka näkyvät myös yhteisökasvatuksen toteutumisessa. Yhteisökasvatuksen toivottaisiin näkyvän vielä enemmän arjessa, jotta uusienkin nuorten olisi se helpompaa omaksua ja yhteisö voisi kasvaa jälleen vahvemmaksi. Koko yhteisön on oltava sitoutunut yhteisökasvatuksen toteuttamiseen ja työntekijät kokevatkin, että jokaisella on motivaatio olemassa. Uuden

jäsenen kiinnittymistä yhteisöön edistää alkuvaiheessa syntyvät samaistumisen, empatian sekä myötätunnon kokemukset johonkin toiseen yhteisön jäseneseen, vaikka alussa esiintyisikin haasteita. Yhteisön huolenpito ja välittäminen kasvattavat turvallisuuden sekä luottamuksen tunnetta uusia ihmissuhteita kohtaan ja ovat välttämättömiä yhteisön toimintaan sitoutumisen kannalta. (Murto, 2013, ss. 55–56)

Luottamussuhteen koettiin olevan monien nuorten kanssa kunnossa, vaikka kaikkien nuorten kanssa luottamusta ei ole vielä ehditty rakentamaan. Haasteena on myös, että uudet nuoret eivät ole täysin omaksuneet lastenkodin sääntöjä ja se lisää myös henkilökunnan työmäärää. Koskelainen ja Tähkänen (2016, ss. 11, 43, 46) ovat kehittäneet työmallin lastensuojelun sijoituksen alkuvaiheessa oleville nuorille yhteisökasvatuksen näkökulmasta. Kehittämishankkeen haastattelussa nuoret kertovat toivovansa sijoituksen alkuvaiheeseen enemmän tietoa lastenkodin säännöistä, käytännöistä ja aikatauluista kirjallisessa muodossa, jotta voisivat niihin paremmin tutustua. Myös ohjaajat kertovat, että ajan ja läsnäolon antaminen nuorille sekä sääntöjen huolellinen läpikäyminen ovat tärkeitä heti sijoituksen alussa.

Monosen (2019, s. 36) opinnäytetyössä kehitettiin Nuori nuorelle -mentorointitoimintaa Helsingin kaupungin lastensuojelun perhehoitoon. Toiminnan tarkoituksena on tarjota vertaisen tukea nuorelle täysin vieraassa tilanteessa. Nuori oli kokenut merkittäväksi sen, että oli joku vertainen, jonka kanssa sai keskustella ja jakaa kokemuksia. Mansikkapuiston työntekijä toi esiin tämän mentorointimallin kaltaisen kehittämisidean vastuunuoren nimeämisestä, kun lastenkotiin saapuu uusia nuoria. Tämän vastuunuoren tehtävänä olisi olla uuden nuoren tukena ja perehdyttää tätä lastenkodin toimintaan. Näin uuden nuoren voisi olla helpompi omaksua myös yhteisökasvatus osaksi arkeaan. Myös Korkiamäki (2013, s. 129) kuvaa väitöskirjassaan vertaissuhteiden merkitystä nuorelle. Etenkin tyttöjen välisistä suhteista todettiin, että toiselta nuorelta saadaan ymmärrystä sekä rohkaisua ja lisäksi toinen nuori on hyvä kuuntelija. Tutkimuksen mukaan myös pojat huolehtivat kavereistaan. Kaikissa nuorten kaverisuhteissa on löydettävissä luottamusta toiseen sekä yhteenkuuluvuuden tunnetta.

Murto (2013, ss. 25–26) kuvaa yhteisöhoitossa vanhempien yhteisön jäsenten tehtäväksi toimia käyttäytymisen ja työn roolimalleina uudemmille jäsenille, vaikka kaikki yhteisön

jäsenet ovatkin ohjaajia ja opettajia toisilleen. Vertaiskommunikaation avulla yhteisössä annetaan toisille positiivista palautetta, huomautetaan laiminlyönneistä ja autetaan uusia jäseniä kiinnittymään yhteisöön. Yhteisön sääntöjen laiminlyönneistä tai rikkomuksista tiedotetaan henkilökunnalle tai yhteisissä yhteisökokouksissa. Lastenkodissa sääntöjen laiminlyöntejä tai rikkomuksia ei voida tuoda yhteisökokouksessa ilmi ilman asianomaisen nuoren suostumusta tähän, sillä laki määrittelee nuoren oikeutta salassapitovelvollisuuteen (THL, n.d.a).

8.3 Tietoa tueksi ja aikaa kehittämiseen

Vatsauksista ilmeni, että työntekijät toivovat saavansa lisää tietoa yhteisökasvatuksesta. Jotkut kokevat oman osaamisensa yhteisökasvatuksesta vielä vähäiseksi, mutta olisivat motivoituneita oppimaan ja opiskelemaan aiheesta lisää. Työntekijät uskovat, että lisätieto toisi ajatuksia siitä, miten yhteisökasvatus voisi konkreettisesti lastenkodin arjessa näkyä. Yhteisökasvatuksen yksi onnistumisen edellytyksistä on työyhteisön yhteisökasvatuksellinen tieto- ja taitoperusta (Murto, 1997, ss. 203–294). Murto korostaa, että jokainen yhteisö oppii ja luo kokemuksen pohjalta käytäntöön oman yhteisökasvatuksellisen sovelluksensa, eikä toisen yhteisön toimintamallia voida täysin siirtää omaan yhteisöön. Hän myös toteaa, että ilman taustateorian tuntemista yhteisökasvatuksellinen työote jää helposti mekaaniseksi ja menetelmäsidonnaiseksi.

Murron (1997, s. 243; 2013, s. 94) mukaan johdolla on keskeisin rooli yhteisökasvatuksen toteuttamisessa ja kehittämisessä sekä henkilöstökokouksien järjestämisessä.

Henkilöstökokouksien tarkoituksena on toimia alustana, jossa voidaan tutkia ja kehittää työyhteisöä ja koko yksikköä ja jonka vetäjä voi olla myös ulkopuolinen työnohjaaja.

Mansikkapuistossa esimiesten koettiin olevan lähellä työntekijää ja investoivan yhteisökasvatuksen toteuttamiseen ja kehittämiseen lastenkodilla. Työyhteisön yhteisten tiimien ja työnohjauksen järjestäminen sai monelta kiitosta.

Työntekijöiden haastatteluista ilmeni halu suunnitella ja kehittää Lastenkoti

Mansikkapuiston toimintaa yhteisökasvatuksen näkökulmasta. Kehittämiseen tarvittaisiin enemmän aikaa. Kehittämistyötä ja toiminnan suunnittelua voitaisiin näin tehdä enemmän niin työntekijöiden kesken kuin yhdessä nuortenkin kanssa. Kaipio (1997, ss. 36–37) toteaa,

että vaikka yhteisökasvatus on saatu vahvasti osaksi toimintaa, tulee silti aina pyrkiä kehittymään ja asettaa uusia tavoitteita, joita kohti voidaan yhdessä kulkea. Myös Virkkusen (2018, s. 52) tutkimuksessa kävi ilmi toiminnan jatkuvan kehittämisen tärkeys. Toiminnan kehittäminen auttaa tuomaan uudelleen vahvemmin esiin yhteisökasvatusta osana lastenkodin arkea ja antaa työntekijöille intoa sitä myös toteuttaa.

9 Pohdinta

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää työntekijöiden kokemuksia yhteisökasvatuksen toteutumisesta lastenkodissa. Tutkimuksessa saatiinkin hyvä kuva siitä, minkä työntekijät kokevat toimintansa vahvuutena ja mitkä asiat tuovat haasteita. Lisäksi esitettiin myös kehittämisideoita, joista toivottavasti on Mansikkapuistolle konkreettista hyötyä. Kaikkien kuuden Lastenkoti Mansikkapuiston ohjaajan haastattelut onneksi toteutuivat, koska täten tutkimus kuvaa parhaiten kokonaiskokemusta yhteisökasvatuksen toteutumisesta.

Koska olimme jo aiemmin tehneet koulutöitä yhdessä, tuntui opinnäytetyönkin tekeminen luontevalta. Kiinnitimme huomiota hieman eri asioihin, mikä auttoi molempia näkemään asioita uusista näkökulmista ja oletettavasti teki työstä monipuolisemman, kuin mitä kumpikaan yksin olisimme saaneet aikaan. Opinnäytetyö on siis vahvistanut ammatillista kasvuamme.

9.1 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Sarajärven ja Tuomen (2013, s. 129) mukaan tutkimuksen eettisyyden kannalta on tärkeää, että tutkimusaiheen valinta perustellaan, kenen ehdoilla se on valittu ja miksi kyseiseen tutkimusaiheeseen on ryhdytty. Tutkimuksemme aihe valikoitui sekä toimeksiantajan tarpeiden että oman ammatillisen kasvumme ohjaamana. Tilaajan on mahdollista hyödyntää opinnäytetyön tutkimustuloksia toimintansa kehittämisessä. Lisäksi opinnäytetyö toi lisää tutkimusmateriaalia yhteisökasvatuksesta lastenkodin ympäristössä. Opinnäytetyöprosessi syvensi tietämystämme yhteisökasvatuksesta ja siitä, missä kaikkialla sitä voisi hyödyntää.

Tieteen etiikan peruskysymys on ”Millaista on hyvä tutkimus?”. Eettisesti kestävä tutkimus noudattaa hyvää tieteellistä käytäntöä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tutkijat

käyttävät laaja-alaisesti erilaisia lähteitä ja tietävät mitä ovat tekemässä. Tutkimuksen eri vaiheet täytyy miettiä harkiten, kuten millainen tutkimusasetelma on hyvä, miten tietoa hankitaan, ja tutkimuksen raportointi tulee tehdä laadukkaasti. Kaikissa tutkimuksen vaiheissa tutkijoiden on oltava huolellisia ja rehellisiä. Tulee myös ottaa huomioon aiempien tutkimusten tuottama tieto. (Sarajärvi & Tuomi, 2013, ss. 125–132; Hirsjärvi ym., 2009, ss. 23–27)

Tutkimussuunnitelma toteutettiin huolellisesti ja esiteltiin opinnäytetyöryhmälle sekä ohjaavalle opettajalle tutkimusprosessin alussa. Opinnäytetyöryhmältä ja opettajalta saatiin palautetta suunnitelmasta ja näkökantoja, joita tulisi ottaa huomioon opinnäytetyön tekemisessä. Lisäksi tutkimussuunnitelmasta saatiin palautetta tilaajan edustajalta. Suunnitelmaan sisältyvä aikataulutus edisti työntekoa sekä helpotti erilaisten tehtävien ja kirjoitusosuuksien jakamista.

Opinnäytetyön lähteinä on käytetty monipuolisesti eri alojen asiantuntijoiden tekstejä, lakeja, tutkimuksia, sekä muuta kirjallisuutta. Kansainvälistä tutkimusaineistoa erityisesti yhteisökasvatusta oli vaikea löytää. Kaipion ja Murron tarkastelemana erilaisia englanninkielisiä tutkimuksia yhteisöhoidosta kuitenkin löytyi. Alkuperäisiä aineistoja ei ollut helppo löytää, joten tarkastelimme tutkimuksia näiden suomalaisten yhteisökasvatuksen kehittäjien kirjallisuuden kautta.

Tutkimuskysymystä ”Miten yhteisökasvatus toteutuu Mansikkapuiston lastenkodissa työntekijöiden näkökulmasta?” eettisestä näkökulmasta tarkasteltuna huomaa sen olevan monitulkintainen. Työntekijät vastasivat tutkimuskysymykseen kuvaamalla oman kokemuksensa yhteisökasvatuksen nykytilasta lastenkodilla, pohtimalla sen vahvuuksia ja heikkouksia sekä esiin nousevia kehittämiskohteita. Näiden näkökulmien pohjalta muodostui käsitys, miten yhteisökasvatus toteutuu lastenkodissa. Vaikka tutkimuskysymykseen saatiin vastauksia kuuden työntekijän näkökulmasta, yhteisökasvatuksen toteutumiseen on vaikea antaa kaikenkattavaa vastausta, sillä se on lopulta tutkijoiden tekemiä tulkintoja hankitusta aineistosta. Lisäksi tulkittava aineistokin on eri ihmisten subjektiivisia kokemuksia ja näkemyksiä. Erilaisten kysymysten avulla on kuitenkin tavoiteltu monipuolisia vastauksia, joista on voitu muodostaa kokonais kuvaa yhteisökasvatuksen toteutumisesta Lastenkoti Mansikkapuistossa.

Tutkimuksen eettisyyteen kuuluvat olennaisesti luottamuksellisuus ja anonymiteetti. Tutkittavien henkilöllisyys ei siis saa käydä ilmi tutkimuksesta, ja tutkittavien on voitava täysin luottaa siihen, että tutkija pyrkii parhaansa mukaan suojaamaan tutkittavien anonymiteettia. (Eskola & Suoranta, 2014, s. 57) Kerroimme haastateltaville ennen haastattelun aloittamista, että haastattelut tallennetaan litterointia varten, mutta äänitteen poistetaan, kun opinnäytetyö on valmistunut. Lisäksi mainitsimme, että kysymme äänityksen alussa lupaa haastattelun äänittämiseen, johon jokainen haastattelija vastasi myöntävästi. Haastateltaville kerrottiin ennen haastattelun aloittamista lisäksi, että heidän vastauksensa tulevat opinnäytetyössä olemaan nimettömiä, jotta heidän anonymiteettinsä säilyy.

Eettisyys nivoutuu tiiviisti yhteen tutkimuksen luotettavuuden kanssa. Luotettavuuteen liittyy tutkimuksen totuudenmukaisuus ja objektiivisuus eli puolueettomuus. Tulosten totuudenmukaisuutta voidaan vahvistaa esimerkiksi kysymällä haastateltaessa samaa asiaa eri tavoin. Tutkimuksen objektiivisuutta taasen voidaan lisätä esimerkiksi siten, että mukana on useampi havainnoitsija. (Sarajärvi & Tuomi, 2013, s. 134; Eskola & Suoranta, 2014, ss. 214–215) Sarajärven ja Tuomen (2013, s. 138) mukaan Tynjälä (1991) määrittelee luotettavuuden piirteeksi sen, että tutkimuksen tuloksia voidaan siirtää toiseen kontekstiin, mikäli tutkittu- ja sovellusympäristö ovat samankaltaisia.

Opinnäytetyön tilaajan edustajan kanssa päädyttiin siihen lopputulokseen, ettemme anna haastateltaville haastattelun runkoa etukäteen tarkasteltavaksi, sillä se voisi lisätä heidän jännitystään. Haastateltavat alkaisivat ehkä valmistautumaan ja miettimään vastauksiaan liikaa etukäteen. Päädyttiin siis antamaan haastattelun runko haastateltaville vasta, kun tulimme itse paikalle haastattelemaan työntekijöitä. Osa haastateltavista katsoi haastattelun runkoa haastattelutilanteessa ja hyödynsi esimerkiksi siinä listattuja yhteisökasvatuksen periaatteita. Joiltain haastateltavilta sen hyödyntäminen jäi eivätkä he välttämättä halunneet pitää haastattelun runkoa edes haastattelun aikana itsellään.

Vallitseva koronapandemia ei estänyt tekemästä haastatteluja lastenkodissa paikan päällä, sillä kesän aikana tilanne oli rauhallisempi. Haastattelut toteutuivat kesällä lopulta melko nopealla aikataululla, minkä vuoksi haastatteluista informoiminen jäi hieman vähäiseksi ja monet haastateltavat tulivat haastatteluun vähän varautuen ja yllättyneinäkin tilanteesta. Hyvänä puolena oli, että suurimmalla osalla jännitys ei ehtinyt muodostua ainakaan silmin

nähdessä korkeaksi, mutta joidenkin vastaajien puheessa ilmeni, että heidän vastaamistaan vähän hankaloitti, kun ei ollut miettinyt asioita etukäteen.

Haastattelutilanteissa tavoiteltiin keskustelunomaista haastattelua, jotta vastaaminen olisi luontevampaa ja spontaanimpaa. Koska meillä ei juuri ollut kokemusta haastattelemisesta, oli keskusteleva ja ei-niin-virallinen haastattelutilanne ehkä helpompi luoda. Olimme ennalta sopineet kumpi ottaa päävastuun haastattelemisesta minkäkin haastattelun kohdalla, mutta luontevasti molemmat saivat esittää lisäkysymyksiä haastattelurungon sisällä. Tarvittaessa muutettiin sanattomasti haastattelun päävastuuta myös kesken haastattelujen.

Haastattelutilanteissa kysyttiin tutkimuskysymykseemme vastaavia kysymyksiä usealla eri tavalla, jotta aineisto olisi uskottavaa ja saataisiin haastateltavilta tarkennuksia ja monipuolisuutta vastauksiin. Litteroimme molemmat noin puolet aineistosta ja teimme sen yksin rauhallisessa ympäristössä, jotta välttyttäisiin turhilta häiriötekijöiltä. Tuloksia esitellessä kerromme niistä rehellisesti ja niitä tulkitsematta.

9.2 Kehittämismahdollisuudet ja jatkotutkimus

Alasuutari (2011, s. 277) määrittelee valmiilla tutkimuksella olevan aina jatkoa tuleville tutkimuksille, vaikka kyseinen tutkimus onkin saatettu loppuun. Tutkimusongelmasta selvinneistä vastauksista nousee usein uusia kysymyksiä ja ongelmanasetteluja. Vaikka tämän tutkimuksen otanta oli melko pieni ja kosketti yksittäistapausta, niin voidaan tulosten perusteella kuitenkin todeta, että yhteisökasvatuksella on mahdollisuuksia lastenkodeissa, esimerkiksi nuoren osallisuuden vahvistamisessa ja vertaistoiminnassa yhteisön sisällä. Yhteisökasvatuksen mahdollisuuksia voisi hyödyntää eri lastenkotiyksiköissä enemmänkin. Jotta lastenkoteihin sijoitetuille lapsille ja nuorille voitaisiin luoda mahdollisimman kodinomaisen ja hyvän kasvu-ympäristön, on varmasti perusteltua ja tarpeellista tutkia yhteisökasvatuksen hyötyjä lastenkodin ympäristössä. Jatkotutkimukset aiheesta tuottaisivat lisää tietoa, jonka avulla menetelmän toimivuutta voitaisiin kehittää erilaisissa nuorten muodostamissa lastenkotien yhteisöissä.

THL:n (2020b) tilastoraportin mukaan lastensuojelun sijaishuollon asiakasmäärät ovat kasvaneet. Lastensuojelun lisääntyvää tarvetta ja kehittämistä perustelee myös sosiaalialan yliopettaja Rousu (2018, ss. 146–147), jonka mukaan monet lapsen normaalia kasvua ja

kehitystä uhkaavat tekijät ovat pysyviä ongelmia nyky-yhteiskunnassamme. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma (LAPE) on kehittänyt lastensuojelun uudistamista varten systeemistä toimintamallia vuodesta 2016 lähtien. Vuoden 2019 aikana mallia on jalkautettu SyTy!-hankkeen avulla useisiin eri maakunnissa toimiviin lastensuojelutiimeihin. (THL, 2020c) THL:n kehittämispäällikkö Eriksson (n.d., s. 4) näkee lastensuojelun uudistamistarpeen erityisesti kasvaneissa asiakasmäärissä, mutta myös työskentelyn ongelmakeskeisyydessä, yksin tekemisen kulttuurissa ja ammattilaisten yhteistyön vaikeuksissa. Hänen mukaansa lastensuojelussa ajaututaan usein niin sanotusti sammuttamaan tulipaloja, kun nykyisessä työskentelyssä ongelmiin reagoidaan liian myöhään.

Systeemisen toimintamallin ajatuksena on edistää lastensuojelun tiimityötä sekä kiinnittää työskentelyssä huomiota vuorovaikutukseen ja ihmisten keskinäisiin suhteisiin sen sijaan, että ongelma katsottaisiin kohdistuvan vain yhteen perheenjäseneseen. Näin lapsen ja perheen tilanne voidaan ymmärtää syvällisemmin, mikä edistää vaikuttavamman lastensuojelutyön tekemistä. Työskentelyssä vuorovaikutuksen keskiössä on perheen ja lapsen kokemusten merkitys sekä ratkaisukeskeisyys, dialogisuus ja kunnioittaminen. (THL, 2020c) Systeeminen toimintamalli korostaa asiakkaiden osallisuutta, yhteisesti jaettuja arvoja ja yhteensovittettua johtamista (Eriksson, n.d., s. 13). Yhteisökasvatuksen tietoperustaa tarkasteltaessa voidaan huomata samoja yhtäläisyyksiä systeemisen toimintamallin kanssa. Molemmissa korostetaan ihmisten välistä vuorovaikutusta sekä tasavertaisuutta, eli työntekijä ei kerro asiakkaalle, kuinka toimitaan, vaan ratkaisuja pohditaan yhdessä asiakkaan kanssa. Nämä toimintamallit voisivat olla toisiaan tukevia toimintatapoja lastensuojelun kentällä, kun niitä alettaisiin kehittää rinnakkain eteenpäin. Näitä toimintatapoja hyödyntämällä tulisivat paremmin esiin niin lapsen kuin tämän perheenkin ajatukset.

Yhteisökasvatuksen toteutumista voitaisiin tutkia enemmän lastenkodin ympäristössä haastatteleamalla myös nuoria, esimiehiä ja kenties sijaisiakin. Tuloksia voitaisiin verrata työntekijöiden vastauksiin ja nähdä, ovatko ajatukset samansuuntaisia vai eroavatko paljonkin toisistaan. Haastatteluiden lisäksi voitaisiin hyödyntää muitakin aineistonhankintamenetelmiä, kuten observointia. Tämä lisäisi tutkimuksen luotettavuutta ja voisi tuoda esiin erilaisia näkökulmia, joita olisi hyvä huomioida. Mielenkiintoista olisi

myös vertailla yhteisökasvatuksen toteutusta ja toimivuutta erilaisissa ympäristöissä ja eri asiakasryhmien kanssa.

Kaipion (2009) mukaan yhteisökasvatus ja yhteisöhoito ovat vaativia menetelmiä, mutta Suomessa niiden toteuttamisessa ollaan kansainvälisestä näkökulmasta katsottuna kärkijoukossa. Menetelmiä on sovellettu yhteiskunnallisesti katsottuna haastavien asiakasryhmien kanssa, joissa huumeongelman lisäksi voidaan kärsiä muistakin ongelmista kuten kodittomuudesta, rikollisuudesta tai mielenterveysongelmista (Murto, 2013, s. 180). Sittenkin menetelmien käyttömahdollisuuksia on löydetty muidenkin asiakasryhmien kanssa kuten vanhus- ja vammaistyössä, päiväkodin ympäristössä, työyhteisöjen kehittämisessä sekä lastensuojelun parissa. Käytännön kautta on huomattu, että valtaa ja vastuuta yhteisön hyvinvoinnista ja kasvatuksesta voidaan antaa asiakkaille eli yhteisön jäsenille enemmän, mitä aikaisemmin on annettu. Myös moniin kasvatuksellisiin ja hoidollisiin ongelmiin sekä yhteisöllisyyden puutteeseen on löydetty ratkaisuja yhteisökasvatuksen ja -hoidon menetelmistä (Kaipio, 2009, ss. 64–65). Yhteisökasvatus voisi siis antaa paljon sosiaalialan työssä, kun se vain uskallettaisiin ottaa vieläkin laajemmin käyttöön.

Lastensuojelun menetelmät ja sen kehittäminen ovat sidoksissa aikamme yhteiskunnallisiin ilmiöihin. Tätä on tarkastellut myös Harrikari (2019, ss. 358, 377), joka korostaa 1980-luvun taitteessa tapahtuneen sukupolvisuhteiden murroksen muuttaneen lastensuojelua merkittävästi. Lasta alettiin katsomaan perheestä erillisenä yksilönä, jota suojellaan, ja lastensuojelun ensisijaiseksi periaatteeksi tuli lapsen edun tavoittelu. Lainsäädäntöä on tarpeen uudistaa ja korjata aina sen mukaan, että se tukisi lastensuojelussa tehtävää työtä. Tämän tutkimuksen tietoperustaa tarkasteltaessa voidaan todeta, että laitostyön suunta on ollut kohti yksilökeskeisempiä ja perheenomaisempia menetelmiä, joissa lapsen osallisuudella on entistä suurempi merkitys. Yhteisökasvatuksessa otetaan huomioon yksilö ja koko yhteisö. Sen menetelmät tukevat vastuulliseksi yhteiskunnan kansalaiseksi kasvamista. Uskommekin, että tällaisella työskentelymenetelmällä pystyttäisiin edistämään lasten ja nuorten hyvinvointia, tukemaan heitä tulevaisuuden rakentamisessa sekä tekemään laadukasta lastensuojelutyötä.

Lähteet

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. 4.painos. Tampere: Vastapaino.

Alasuutari, P. (2018). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Tampere: Vastapaino

Eriksson, P. (n.d.). *Lastensuojelun systeminen toimintamalli osana erityispalveluiden uudistamista*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 15.10.2020 osoitteesta <https://thl.fi/documents/605877/3375830/Pia+Eriksson.pdf/abeda835-f881-4981-ad1f-0695045053f5>

Eskola, J. & Suoranta, J. (2014). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.

Harrikari, T. (2019). Lastensuojelun historia. Tutkielma oikeussäätelystä, kulttuurisista kerrostumista ja hallinnan murroksista. Tampere: Vastapaino.

Harrikari, T. (2015). Lastensuojelun yhteisöt ja laitostyön ajassa muuttuvat yhteisölliset toimintatavat. Teoksessa K. Kostamo-Pääkkö, S. Väyrynen & P. Ojaniemi (toim.) *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä*. EU: United Press Global, ss. 53–78.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2009). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.

Hotari, K., Oranen, M. & Pösö, T. (2013). Lapset lastensuojelun osallisina. Teoksessa M., Bardy (toim.) *Lastensuojelun ytimissä*. 4. painos. Tampere: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, ss. 149–164.

Hynynen, E. (2011). *Yhteisöllisyyden ja nuorten osallisuuden kehittäminen nuorisokoti Tukkarilla*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma (YAMK). Kymenlaakson ammattikorkeakoulu. Haettu 9.7.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201105025536>

Hännikäinen-Uutela, A-L. (2004). *Uudelleen juurtuneet. Yhteisökasvatus vaikeasti päihderiippuvaisten narkomaanien kuntoutuksessa*. Väitöskirja. Jyväskylä studies in education psychology and research 252. Haettu 19.5.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:951-39-1932-3>

- Kaipio, K. (1997). *Antakaa meille mahdollisuus. Johdatus nuorten yhteisökasvatukseen*. Jyväskylä: Jyväskylän Koulutuskeskus Oy.
- Kaipio, K. (1999). *Kasvattava yhteisö*. Jyväskylä: Jyväskylän Koulutuskeskus Oy.
- Kaipio, K. (2009). Tasavertaista yhteisvastuuta. Yhteisöhoito ja -kasvatus metodina. Kaipio, K. & Ruisniemi, A. (toim.) *Ihan oikea ihme. Kirjoituksia päihdetyöstä*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, ss. 42–65.
- Kaipio, K. & Murto, K. (1980). *Toimiva yhteisö*. Jyväskylä: Gummerus.
- Kansalaisyhteiskunta. (n.d.). Yhteisö. Haettu 9.10.2020 osoitteesta https://www.kansalaisyhteiskunta.fi/tietopalvelu/sosiaalinen_paaoma_ja_yhteisollisyys/aiemmat_artikkelit/yhteiso
- Kennard, D. (1983). *An introduction to therapeutic communities*. London: Routledge & Kegan Paul.
- Korkiamäki, R. (2013). *KAVERIA EI JÄTETÄ! Sosiaalinen pääoma nuorten vertaisuuhteissa*. Väitöskirja. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 137. Haettu 19.5.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-44-9124-5>
- Koskelainen, M. & Tähkänen, V. (2016). *Kohti laadukkaampaa lastensuojelua. Lastensuojelunuoren sijoituksen alkuvaiheen työmallin kehittäminen yhteisökasvatuksen näkökulmasta*. Opinnäytetyö. Sosiaali- ja terveysala (YAMK). Lahden ammattikorkeakoulu. Haettu 2.10.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2016061312789>
- Kostamo-Pääkkö, K., Väyrynen, S. & Ojaniemi, P. (2015). *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimättä*. EU: United Press Global.
- Laakso, R. (2009). *Arjen rutiinit ja yllätykset – etnografia lastenkotityössä*. Väitöskirja. Acta Electronica Universitatis Tamperensis 876. Haettu 23.10.2020 osoitteesta <http://urn.fi/urn:isbn:978-951-44-7808-6>
- Laakso, R. (2019). *”Ne näki musta” Huostassa olevien lasten hyvinvointi ja sijaishuoltoon liittyvät kokemukset*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Helsinki: PunaMusta Oy. Haettu 15.10.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-267-3>

- Lahden kaupunki. (2020). Villa Piiparin päiväkotii. Haettu 22.10.2020 osoitteesta <https://www.lahti.fi/kasvatus-ja-koulutus/varhaiskasvatus-ja-esiopetus/paivakodit/villa-piiparin-paivakoti/>
- Lastenkoti Mansikkapuisto. (2020). Omavalvontasuunnitelma. Julkaistu 13.1.2020.
- Lasten oikeuksien yleissopimus 60/1991. Haettu 17.9.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/sopimukset/sopsteksti/1991/19910060#idp446483680>
- Lastensuojelulaki 417/2007. Haettu 18.5.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417#P57>
- Linnala, J. (2007). *”Tääl on kaikki mitä ihminen tarvii” Lastenkotilapset kodin merkitysten kuvaajina*. Pro gradu -tutkielma. Sosiaalipolitiikan ja sosiaalityön laitos. Tampereen yliopisto. Haettu 16.6.2020 osoitteesta <http://urn.fi/urn:nbn:fi:uta-1-16974>
- Mannisenmäki, N. (2012) *Yhteisökasvatuksesta 2010-luvun luokanopettajan silmin*. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteiden tutkinto-ohjelma. Jyväskylän yliopisto. Haettu 18.5.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-201211092918>
- Mononen, M. (2019). *Nuori nuorelle -mentorointitoiminta Helsingin kaupungin lastensuojelun perhehoidossa*. Opinnäytetyö. Sosiaalialan ammattikorkeakoulututkinto. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Haettu 29.9.2020 osoitteesta https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/264661/Mononen_Malina.pdf?sequence=2
- Murto, K. (1997). *Yhteisöhoiton suuntauksia*. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy.
- Murto, K. (2013). *Terapeuttinen yhteisö*. Porvoo: KARI CONSULTING OY.
- Mäkelä, T. (2019). Mansikkapuiston yhteisöllisyshankkeen loppuseminaarinn tunnelmia. Sospro. Haettu 15.5.2020 osoitteesta <https://sospro.fi/2019/mansikkapuiston-yhteisollisyshankkeen-loppuseminaarinn-tunnelmia/>
- Nuoperi. (n.d.). Sanastoa. Yhteisökasvatus. Haettu 2.9.2020 osoitteesta <https://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=34>

Pohjola, A. (2015). Yhteisöt ja yhteisöllisyys monimuotoisena ilmiönä. Teoksessa K. Kostamo-Pääkkö, S. Väyrynen & P. Ojaniemi (toim.) *Sosiaalityön yhteisöllisyyttä etsimässä*. EU: United Press Global, ss. 15–34.

Päihdesairaala. (n.d.). Yhteisöhoito. Haettu 29.9.2020 osoitteesta

<https://www.paihdesairaala.fi/hoitopalvelut/yhteisohoito>

Ronkainen, S., Pehkonen, L., Lindblom-Ylänne, S. & Paavilainen, E. (2014). *Tutkimuksen voimasanat*. Helsinki: Sanoma Pro Oy.

Rousu, S. (2018). Mitä voisi olla uusi lastensuojelu? Teoksessa T. Pätäri, M. Ylikännö, S. Rousu & T. Kurttila (toim.) *Tahto tehdä toisin. Uusia toimintatapoja lastensuojeluun*. Helsinki: Tietosanoma Oy, ss. 146–153.

Sarajärvi, A. & Tuomi, J. (2013). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. 10. painos. Vantaa: Hansaprint Oy.

Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. Haettu 23.8.2020 osoitteesta

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P5>

Sospro. (2018a). Lastenkodin arki. Haettu 31.8.2020 osoitteesta <https://sospro.fi/lapsille-ja-perheille/lastenkodin-arki/>

Sospro. (2018b). Lastenkoti Mansikkapuisto. Haettu 14.5.2020 osoitteesta

<https://sospro.fi/toimipisteet/lastenkoti-mansikkapuisto/>

Sospro. (2018c). Tietoa meistä. Haettu 11.5.2020 osoitteesta <https://sospro.fi/tietoa-meista/>

Sospro. (2018d). Yhteystiedot. Haettu 15.5.2020 osoitteesta <https://sospro.fi/yhteystiedot/>

Sospro. (2019a). Mansikkapuiston yhteisökasvatuksen kehittämishanke ja lastenkodin arki.

Sospro. Haettu 14.5.2020 osoitteesta <https://sospro.fi/2019/mansikkapuiston-yhteisokasvatuksen-kehittamishanke-ja-lastenkodin-arki/>

Sospro. (2019b). Yhteenveto kehittämishankkeesta: Yhteisökasvatus Lastenkoti

Mansikkapuistossa. Haettu 14.5.2020 osoitteesta <https://sospro.fi/2019/yhteenveto-kehittamishankkeesta-yhteisokasvatus-lastenkoti-mansikkapuistossa/>

- STM. (n.d.). Lastensuojelulain muutokset 1.1.2020. Sosiaali- ja terveysministeriö. Haettu 27.8.2020 osoitteesta <https://stm.fi/lastensuojelulain-muutokset>
- THL. (2019). Lastensuojeluilmoitus ja lastensuojeluasian vireilletulo. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 31.8.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo>
- THL. (2020a). Lastensuojeluilmoitus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 8.9.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/lastensuojeluilmoitus-ja-lastensuojeluasian-vireilletulo/lastensuojeluilmoitus>
- THL. (2020b). Lastensuojelu 2019. Tilastoraportti 28/2020. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 18.9.2020 osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2020070146531>
- THL. (2020c). Systemisen lastensuojelun levittäminen ja juurruttaminen (SyTy!). Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 15.10.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/systemisen-lastensuojelun-levittaminen-ja-juurruttaminen-syty->
- THL. (n.d.a). Sosiaalihuollon viranomaisen salassapitovelvollisuus. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 2.10.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/toimijat-tyon-tuki-hallinto/hallinto/tiedon-hankkiminen-lastensuojelun-tarpeisiin-ja-sen-luovuttaminen/sosiaalihuollon-viranomaisen-salassapitovelvollisuus>
- THL. (n.d.b). Lastensuojelulaitokset. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 18.5.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset>
- THL. (n.d.c). Lastenkoti, nuorisokoti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. Haettu 18.5.2020 osoitteesta <https://thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyoprosessi/sijaishuolto/sijaishuollon-muodot/lastensuojelulaitokset/lastenkoti-nuorisokoti>
- VAK ry. (n.d.). Mikkeli-yhteisö. Haettu 25.5.2020 osoitteesta <https://vakry.fi/mikkeli-yhteiso/>

Viholainen, N. (2003). *Nainen yhteisöllisessä huumehoidossa*. Pro gradu -tutkielma.

Erityispedagogiikan laitos. Jyväskylän yliopisto. Haettu 9.7.2020 osoitteesta

<http://urn.fi/URN:NBN:fi:ju-2003911240>

Virkkunen, M. (2018). *Yhteisökasvatus osana lastensuojelulaitoksen arkea*. Opinnäytetyö.

Sosiaalialan koulutusohjelma (YAMK). Satakunnan ammattikorkeakoulu. Haettu 9.7.2020

osoitteesta <http://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201904195611>

Warren, F. & Norton, K. (2018). Henderson Hospital democratic therapeutic community:

outcomes studies and methodological issues. Teoksessa P. Richardson, H. Kächele & C.

Renlund (toim.) *Research on Psychoanalytic Psychotherapy with Adults*. Oxon: Routledge.

ss. 133–154. Haettu 25.9.2020 osoitteesta

https://books.google.fi/books?hl=fi&lr=&id=EulgDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA133&dq=henderson+hospital+research&ots=pTo7V4ed4V&sig=JYBanbYwVybwv76oquuslrFbMAI&redir_esc=y#v=onepage&q=henderson%20hospital%20research&f=false

Liite 1: Haastattelun runko

Kysymykset:

1. Millaisena koet yhteisökasvatuksen tällä hetkellä Lastenkoti Mansikkapuistossa?
2. Millaisia vahvuuksia näet Lastenkoti Mansikkapuiston yhteisökasvatuksessa?
3. Millaisia haasteita koet olevan Lastenkoti Mansikkapuiston yhteisökasvatuksessa?
4. Miten kehittäisit Lastenkoti Mansikkapuiston yhteisökasvatusta?

Yhteisökasvatuksen periaatteet:

1. Tasa-arvoisuus ja yhteisöllisyys
2. Terveen järjen periaate
3. Avoimuuden ja rehellisyyden periaate
4. Ehdottoman oikeudenmukaisuuden periaate
5. Luottamuksen periaate
6. Fyysisen ja psyykkisen koskemattomuuden periaate

